

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בפילוסופיה של קאנט, הכי גבוה הוא חוויה טהורה של נשגבות.
במזרח — החוויה הכי גבוהה היא נירוונה.
בקדושה — יש מעל זה את האמונה, ממנה באה מסירות־הנפש.

[מתוך השיעור 'חיים בגן עדן']

בלק תשפ"ג

מכתב גלוי 25
מלכות ישראל – תיקון המדינה
תפקידכם להלחם באויבי ישראל

הסיפור החסידי 26
"הוא היה בוגד!"
הרבי הריי"צ

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
התמודדויות בבית חב"ד,
ברכה למסיימות קורס הדרכת כלות
וברכה ליום הולדת 41

פאזל 29
לא הביט און בַּיַעֲקֹב
רְדִי יִלְמֵד אוֹתָנִי מִדוּעַ יֵשׁ לָנוּ שְׁמֵי עֵינַיִם
וְכִיצַד נִהְיָה מִתְלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ

אמונה מנצחת 04
נקודה מעובדת
על האמונה ומסירות־הנפש
שמעל התענוג על ה'

חיים בגן עדן 05
התוועדות ג' תמוז
Sublime – הכניסה לגן עדן בחיים

"משכני אחרין נרוצה" 15
סוד המשיכה בין חתן וכלה
'משיכת הלב' לפני החתונה
ובחיי הנישואין

ממדבר מתנה 22
פרקי אבות – פרק ו משנה ב
התעלות והכנעה

מצוה קלה 23
קול שמחה
הקללה מבלעם, הברכה מה'

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובכללם לקוראי עלון **נפלאות** היקרים. שבת **פרשת בלק** בפתח ועמה גליון חדש ומלא בכל טוב, שיעורים, התוועדויות ועוד.
מה בגליון?

ב'ג' **תמוז** השנה זכינו ל**התוועדות מיוחדת** שנמסרה באנגלית ל**קבוצת אורחים מלוסי אנג'לס**. את הגליון פותח **חלקה העיקרי** של ההתוועדות, **חיים בגן עדן**, העוסק במרומז במשמעותו של **ג' תמוז**, ממשיך בבירור **הפילוסופיה של קאנט** ומגלה **מה נעלה עוד יותר מחיים של תענוג אלוקי** קדוש (רוצים לקבל עוד חשק? **עברו דרך הנקודה המעובדת**).
השיעור השני מאפשר לנו להשתתף ב**שמחת החתונה** שנחגגה בבית הרב השבוע (בליל ירדת הגליון לדפוס...). יש בו **התבוננות עמוקה** ומזמינת **ישום** בפסוק הרביעי של שיר השירים, **"משכני אחרין נרוצה"**, שהיא חלק מתשורה שהודפסה לחתונה (בה נתבאר באורך מאמר מ"מגן אבות", המבוסס על דברי אדמו"ר הצמח צדק).

סדר הלימוד לשבוע פרשת פינחס הבעל"ט: נ"ך יומי – **דברי הימים א'** פרקים א"ז;
משנה – **יבמות** פרק ט.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

אמונה מנצחת

”לחזות בנעם הוי” ונשארו בהארה לנצח. מסתבר, אפוא, שלדמויות הגדולות באמת של עם ישראל היה יעד גבוה עוד יותר מהכניסה לגן עדן בחיים.

במושגי החסידות, התענוג המופלא של ”נעם הוי” שייך לפנימיות הכתר, לרובד עמוק בעל-מודע, אך עדיין רק לראש השני של הכתר. למדרגה זו יש מקבילה גם בקליפה, ולכן היא יכולה להופיע, בצד ה’אחור’, גם כנירוונה ההודית או כ-sublime הפילוסופי. אך בקדושה יש מדרגה גבוהה עוד יותר, נטולת-מקבילות – הראש העליון של הכתר, בו גנוזה האמונה, מקור מסירות-הנפש היהודית על קידוש ה’. כך, רבי יהושע בן לוי, תלמיד חכם עצום ומרתק, נכנס חי לגן עדן – אך רבי עקיבא, גדול התנאים, עמוד התורה שבעל פה, השתוקק כל ימיו לקיים ”בכל נפשך” וזכה להיות העיקרי בעשרת הרוגי מלכות. כדי להביא את הגאולה לא די בהתכנסות לחוויה של הארה-נצחית של רוגע ושלווה – צריכים להגיע לנצחון מוחלט על המות, לתיקון מלא גם במציאות העולם התחתונה. עם זאת, בין הנכנסים לגן עדן נמצא גם המשיח. ככל שמתקרבים לגאולה יש להמיר את מסירות-הנפש של הדורות הקודמים, שדרשה חיי צער וקושי, יסורים ומות – ל”ע – במסירות-נפש מתוך רווחה ועשירות, גשמית וגם רוחנית. יש לחוות את התענוג האלוקי, להתפעם מול היפי והפלא שבמציאות ולהרגיש את ”נעם הוי”, אך עם זאת ומתוך כך לעמוד בתנועה תקיפה של הפצת האור לעולם כולו ותביעת-גאולה שלמה. במקום להכנס לגן עדן בחיים יש להפוך את העולם הזה כולו לגן עדן, ”דירה בתחתונים” בה מתגלה ה’ לעיני כל חי.

מהי פסגת החוויה האנושית? במזרח שואפים לנירוונה – הארה שמביאה את האדם לשלוח מאושרת. הפילוסופיה של המערב, בניסוחו של קאנט, מתארת את הפסגה כחווית-הנשגב (sublime) – התפעמות נטולת-אינטרסים מול ה’תכלית ללא תכלית’ שמורגשת בסדר וביפי הנהדרים במציאות. תיאורים אלה, שאינם כוללים בהכרח עמידה מודעת נוכח פני ה’, הם ה’אחור’ של בקשת דוד המלך – ”אחת שאלתי מאת הוי’ אותה אבקש שבתי בבית הוי’ כל ימי חיי לחזות בנעם הוי’...”. ההתפעמות המתענגת מהגילוי האלוקי היא בהחלט נעלית ורצויה, אך האם פסגת השאיפות שלנו היא ’נירוונה יהודית’ שכזו?

חווית ”נעם הוי” היא בעצם טעימה של גן עדן ועל מי שזוכה להגיע להארה שלה בקביעות ניתן לומר שהוא נכנס לגן עדן בחייו. חז”ל מונים תשעה אנשים ונשים, במשך כל תולדות האנושות, שנכנסו חיים לגן עדן. למרבית ההפתעה, רובן המוחלט של הדמויות בקטגוריה המרתקת הזו הן ’דמויות-שוליים’. לא מופיעים בה האבות, משה רבינו ואהרן הכהן, דוד המלך, הנביאים שנבואתם נכתבה לדורות או גדולי התנאים. זו רשימת אנשים פחות-מפורסמים, שנכנסו לגן-עדן בזכות מעשה טוב וחשוב, ידוע יותר או פחות, בו נטלו חלק – הם הגיעו

שיעור

התוועדות ג' תמוז

חיים בגן עדן

קיצור מהלך השיעור

ב־ג' תמוז השנה מסר הרב שיעור מיוחד באנגלית (שרק חלק ממנו מובא כאן) - התבוננות מיוחדת **בתשע נשמות שנכנסו לגן עדן בהיותן בחיים** (בה עוסק **פרק א**), מתוך נסיון להסביר גם עבורנו מהי כניסה כזו לגן עדן (**בפרק ב**). יש כאן המשך של ההתבוננות - בשבועיים האחרונים - בהגותו של **קאנט**, מתוך מגמת 'גיור' וחיפית היותה האחוריים של **מחשבת חסידות חב"ד**. הכניסה לגן עדן מוסברת כחווית ה־**sublime** (המקבילה המערבית ל'נירוואנה' במזרח) - פסגת החוויה האנושית על פי קאנט - תוך כדי הסבר מעמיק מהי **הפסגה הגבוהה יותר** שמגלה לנו **התורה** (כשבתוך הדברים מתחדש הסבר לשלש קומות של אינסוף בתוך הכתר).

עוד מה המשמעות עבורנו להכנס חי לגן עדן. החידוש כאן שחז"ל לא מונים אנשים הכי גדולים, כמו משה רבינו והאבות והאמהות, אלא תשעה אנשים מה'פריפריה'. מי הם אותם תשעה אנשים?

חנוך, אליהו הנביא ומשיח

הראשון הוא חנוך, הדור השביעי מאדם הראשון (והוא רבו הרוחני של משה רבינו¹, הדור השביעי מאברהם אבינו²). עליו כתוב "ואיננו

ד ראה קה"י ערך 'חנוך'.
ה ויקרא רבה כט, יא.

א. תשעה נכנסו בחייהם לגן עדן

חז"ל אומרים, בכמה מקומות במדרש^א, שישנם תשעה ש"נכנסו בחייהם בגן עדן"^ב - הם לא טעמו טעם מיתה^ג. בהמשך נתבונן

נרשם ע"י אית'אל גלעדי. לא מוגה. אור ליג' תמוז תשפ"ג - כפ"ח (אנגלית).

א דרך ארץ זוטא ספ"א. ילקו"ש בראשית רמז מב; יחזקאל רמז שסז.

ב הלשון "בגן עדן" (ולא 'לגן עדן') רומזת שגן עדן הוא כאן, בפנימיות עולם הזה.

ג אך ראה עוד לקמן שאין זהות בין אלו שנכנסו לגן עדן בחיים לאלו שלא טעמו טעם מיתה, ומובן שאלו שני דברים שונים.

דרך הסוד שהוא לגלוג שלו). ארץ ישראל נקראת ארץ כנען, אבל כנען עצמו הוא הבן של חם בן נח, נכד של נח. התורה מספרת שנח קילל את כנען – בגלל מה שחם אביו עשה לו – "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו"¹. אותה דמות, כנען, מופיעה בתורה כאליעזר. אבל מה חז"ל אומרים על אליעזר? ש"יצא מכלל ארור ובא לכלל ברוך"². הדבר הכי גדול שאליעזר עשה הוא השידוך בין יצחק אבינו לרבקה אמנו (עיקר יחוד מה רבן בתורה³, יחוד קוב"ה ושכינתיה, תכלית כל התורה כולה). אברהם אבינו שלח אותו לחרן למצוא כלה לבנו יחידו משרה, והוא הביא את רבקה – כל עם ישראל יוצא מהשידוך שעושה אליעזר עבד אברהם. באותו רגע שהוא עשה את השידוך הוא יצא מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך. לא רק שהוא נעשה מבורך בגלל השידוך שעשה, אלא שבזכותו הוא לא מת מות רגיל. הוא הרביעי.

עבד מלך הכושי ויעבץ

אז באה דמות אחרת, שאולי אפילו לא שמענו עליה מעולם – עבד מלך הכושי. הסיפור שלו מופיע בסוף ספר ירמיהו: ירמיהו התנבא על חורבן המקדש והרגיו בכך את המלך ואת כל השרים של עם ישראל באותו זמן. הם השליכו אותו לבור – בור עמוק מלא טיט, מות בטוח עבורו. הציל אותו אחד הקצינים – זהו פשט הסיפור – שנקרא עבד־מלך הכושי. צדקיהו נקרא הכושי⁴ וחז"ל מסבירים⁵ שכמו שכושי משונה בעורו, שחור לגמרי, כך צדקיהו משונה במעשיו, כולו טוב. בכל אופן, כאן לא מדובר על המלך אלא על אחד העבדים שלו, כמו שאליעזר הוא עבד אברהם. הוא רץ למלך

כי לקח אתו האלהים"⁶, לא כתוב עליו שהוא מת. חז"ל מסבירים⁷, ורש"י מביא⁸, שהוא היה צדיק גמור וה' חשש שהוא יחטא – ולכן לקח אותו לפני זמנו. אבל הוא לקח אותו כמו אליהו הנביא, שגם הוא אחד מאותם תשעה אנשים, שעלה באש לשמים חי ונכנס בחיים לגן עדן. הדמות הכי מפורסמת, שבקבלה מתייחסים אליו, הוא הראשון – חנוך בן ירד.

השני הוא אליהו הנביא, שכבר הזכרנו הרגע. השלישי הוא משיח⁹, כך כתוב. משיח הוא בעתיד, הוא עוד לא הגיע לפי פשט, אבל הוא נמנה השלישי בתשעה שנכנסו חיים לגן עדן.

אליעזר עבד אברהם

הרביעי, לגמרי בלתי־צפוי, הוא עבד אברהם. אליעזר היה האחראי על כל ביתו של אברהם אבינו – המנכ"ל של כל מה שאברהם אבינו עשה, כולל הפצת תורתו של אברהם אבינו לעולם הגדול. הוא נקרא "דמשק אליעזר", "שדולה ומשקה מתורת רבו"¹⁰ לכל העולם. הוא דמות מאד חשובה, אבל בסופו של דבר הוא עבד – "עבד אברהם אנכי"¹¹.

חז"ל¹² אומרים עליו דבר מאד מענין, שיש לו שייכות לכנען – הוא כנען עצמו (על דרך הפשט אפשר לפרש שהוא צאצא ישיר שלו ועל

אליעזר היה
המנכ"ל של כל
מה שאברהם
אבינו עשה.
הוא דמות מאד
חשובה, אבל
בסופו של דבר
הוא עבד

1 בראשית ה, כד.

2 בראשית רבה כה, א.

3 רש"י בראשית ה, כד.

4 משיח ("גואל אחרון") הוא שלישי כפי שמשה ("גואל ראשון") הוא שלישי ("תליתי", שבת פח, א).

5 בראשית טו, ב.

6 רש"י שם.

7 בראשית כד, לד.

8 בראשית רבה נט, ט.

9 בראשית ט, כה.

10 בראשית רבה ט, ז. ויקרא רבה יז, ה.

11 ראה לקו"ת ברכה צו, ג.

12 פרק לח.

13 ירמיהו לח, ז וברש"י.

14 מועד קטן טז, ב; ספרי במדבר צט.

כאשר חז"ל

מציינים קטגוריה מסוימת של נשמות צריך להבין את ההגיון. יש מאות קטגוריות, וזו קטגוריה בפני עצמה

היא, בזכות הצלתו וגידולו של הגואל ונותן התורה, משה רבינו, נכנסה לגן עדן בחיים.

הבאה בתור, שאולי כן היינו מצפים להכללה שלה באלו שנכנסו בחיים לגן עדן, היא סרח בת אשר. לה היתה הזכות לבשר ליעקב אבינו שיוסף הצדיק עדיין חי, אחרי שהאחים חזרו עם הבשורה הזו, אף אחד לא היה מסוגל לבשר זאת ליעקב.

היא עשתה זאת באמצעות שיר^{כב}. את הדמות של שרח בת אשר אנחנו מוצאים מאות שנים אחר כך בתנ"ך^{כג}, וחז"ל אומרים^{כד} שאף פעם לא כתוב שהיא מתה. לכן אומרים חז"ל שהיא אחת מהתשעה שנכנסו בחיים לגן עדן.

שוב, מדובר כאן בקטגוריה מסוימת של אנשים – אלו שנכנסו בחיים לגן עדן. כאשר חז"ל מציינים קטגוריה מסוימת של נשמות צריך להבין את ההגיון. יש מאות קטגוריות, וזו קטגוריה בפני עצמה, ויש בה תשעה אנשים – שבעה גברים ושתי נשים. איפה יש עוד קטגוריה שיש בה חלוקה בין גברים לנשים – 48 נביאים ו-7 נביאות^{כה}. שם היחס הוא בערך 1:7 וכאן היחס הוא 2:7, יחס יותר גדול ("כפלים לתושיה"^{כז}). רק לשים לב לנקודה הזו.

רבי יהושע בן לוי

האחרון הוא רבי יהושע בן לוי – תנא ידוע, בדור האחרון של התנאים ובדור הראשון של האמוראים. הגמרא מספרת^{כח} עליו סיפור ידוע, שעסקנו בו רבות^{כט}: הוא הלך ופגש את נשמת

וספר לו שירמיהו עומד למות אם לא יוציאו אותו מהבור. המלך שמע אותה, שמע את המילים שלו, ואמר לעבד-מלך לקחת 30 אנשים כדי להוציא את ירמיהו מהבור.

ירמיהו יצא מהבור, נשאר בחיים, והזכות הזו – היה בזכותו, באחריותו – עמדה לעבד מלך הכושי שהוא נכנס חי לגן עדן. דמות בלתי-מוכרת לחלוטין, ובחז"ל יש דעות שונות מי הוא היה. לפעמים אומרים^{כו} שזהו התלמיד של ירמיהו, ברוך בן נריה, אבל פשוט הפסוק הוא שזו דמות אנונימית.

גם הדמות הבאה היא מישהו שאולי לא שמענו עליו – יעבץ בן רבינו הקדוש, הבן של רבי יהודה הנשיא. רבי יהודה הנשיא הוא התנא שחבר את המשנה, התורה שבעל פה. יש שתי גרסאות, אם מדובר בבן שלו או בנכד שלו, ששמו יעבץ. חז"ל לא מספרים מה הסיפור, באיזו זכות הוא נכנס לגן עדן בחיים, אלא רק אומרים שהוא נכנס לגן עדן בחיים. אם כן, עד כאן מנינו ששה אנשים.

בתיא בת פרעה וסרח בת אשר

עד כה היו רק גברים – מה לגבי נשים שנכנסו לגן עדן בחיים? חז"ל אומרים שהיו שתי נשים כאלה:

בתיא בת פרעה מלך מצרים, שהצילה את משה רבינו – נעשתה אמא מאמצת של משה רבינו, הכניסה אותו לארמון פרעה וחנכה אותו. היא דמות גדולה. בזהר כתוב^{כא} שיש לה היכל שלם בגן עדן של נשים צדקניות, שכולן לומדות יחד בגן עדן עם בתיא בת פרעה, נסיכת מצרים.

כ ראה ברש"י, בר"י קרא, ועוד סביבות הפסוקים הנ"ל בירמיהו (ע"פ הספרי הנ"ל בהערה הקודמת).
כא זהר ח"ג קסד, ב. וראה באורך שיעורי כ"א סיון (פ"ד) וכ"ח סיון (פ"ו) תשע"ג.

כב ספר הישר ויגש ט.

כג בדמות האשה החכמה מאבל בית מעכה – שמואל"ב כ, טז ואילך.

כד בראשית רבה צד, ט.

כה מגילה יד, א.

כו איוב יא, ו.

כז סנהדרין צח, א.

כח בסדרת שיעורי "אמונה ובטחון" החל משיעור 23 (כ"ח

דמויות אנחנו אוהבים לעשות 'פרצוף' – לסדר אותן לפי הספירות. איך נעשה זאת כאן? הראשון, חנוך, הוא הצדיק השייך לספירת היסוד, "וצדיק יסוד עולם"^{לג}. כתוב^{לד} עליו שהיה תופר מנעלים ועל כל תפירה ותפירה היה מייחד יחודים – התפירות הן היחוד של היסוד והמלכות. וכן, **חנוך** בגימטריא **פד** – מספר השייך לתיקון הברית^{לה}.

אחריו **אליהו הנביא**, עליו כתוב בפירוש בקבלה^{לו} שהוא שם **בן**, מלכות^{לז}.

אחריו משיח אותו נשייך לכתר – המשיח הוא גילוי שרש המלכות בכתר.

את הדמות הבאה, אליעזר עבד אברהם. נשים בחסד – במדת אדוניו אברהם, "חסד לאברהם"^{לח} (אותה הוא מזהה היטב ולפיה הוא בוחר כלה הראויה לבן אדוניו^{לט}).

חז"ל מסבירים שבאמת היה שם אבל משום פגם שלו, חטא שלו, הוציאו אותו ולכן לא נכלל כאן בנין. בכל אופן, מענין שיכול להיות גם גוי בין התשעה. הוא עשה טובה לשלמה המלך, הבן של דוד המלך, וגם הוא יכול להכנס בחיים לכאורה. במקרה הזה ספציפית, לפי ה"יש אומרים", הוא נכנס והוציאו אותו, לפי היש אומרים.

יש עוד שנים ב'משחק' שמכניסים ומוציאים – בנימין בן יעקב וכלאב בן דוד המלך. גם לגבי יעבץ בן רבינו הקדוש יש שתי גרסאות, כמו שהזכרנו, אבל יש גם גרסה שזהו יעבץ סתם, יעבץ של התנ"ך (דה"א ב, נה), שלפי חז"ל (תמורה טז, א) הוא עתניאל בן קנז, חורגו של כלב בן יפונה, והזכות המיוחדת שלו היא זכות התורה – שהוא החזיר את התורה בפלפולו והרבה בתלמידים.

אם כוללים את כל האפשרויות יש לנו בעצם 13 – התשעה שמנינו בפנים ועוד חירם, בנימין, כלאב ויעבץ מהתנ"ך – וכך יש איזו זיקה ל-13 שלא טעמו טעם מיתה. יש כאן קשר בין 13 ו-9, בסוד הקשר בין יג מדות הרחמים שאחרי חטא העגל (שמות לד, יז) ו-9 מדות הרחמים אחרי חטא המרגלים (במדבר יד, יח), אודותן מסבירים (ספר הליקוטין בראשית פ"ב; כי תשא פל"ד) שהן יג תיקוני דיקנא דארין ו-9 תיקוני דיקנא דז"א שיש להם שרש יותר גבוה בהיכלין דארין (וראה גם **אמונה ומודות** תחלת מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה").

לג משלי, כה.
לד פרדס רמונים שכ"ב פ"ד.
לה שער רה"ק תקון כז.
לו קהלת יעקב ערך 'אליהו'.
לז וכן **אליהו הנביא זכור לטוב** עולה ת, "סופא דכל דרגין", סוד המלכות.
לח מיכה ז, כ.
לט ראה בראשית כד.

משיח ושאל את המשיח "מתי קאתי מר?" והמשיח השיב "היום!". כאשר המשיח לא בא באותו יום רבי יהושע בן לוי הלך לאלהיו הנביא ואמר לו – המשיח הוא שקרן, הוא שיקר שיבוא היום. אליהו ענה – הוא לא שיקר, הוא התכוון "היום, אם בקלו תשמעו"^{טו}. התנאי שלו חזר אלינו – אנחנו צריכים לשמוע בקול ה' (שהוא קולו הפנימי של משיח עצמו^{טז}) ואז המשיח יבוא "היום", 'מיד' (היום פירושו עכשיו, מיד).

מכל התנאים, כולל תנאים הכי גדולים, דווקא רבי יהושע בן לוי נכנס חי לגן עדן.

גדול התנאים רבי עקיבא

לא רק שלא נכנס לגן

עדן חי, אלא שהוא מת

ביסורים גדולים, הוא אחד

מעשרת הרוגי מלכות

והמרכזי בהם^{לא}. יש כאן

הגיון לגמרי לא פשוט מי

נכנס לקטגוריה הזו של

הנשמות. בכל אופן, יש

רק אחד מכל התנאים וכל האמוראים שנכנס

לגן עדן בחיים – רבי יהושע בן לוי. יש הרבה

הרבה דברים שהוא אמר ושהוא עשה בתלמוד

שיזכו אותו להיות אחד מאלה שנכנסים בחייהם

בגן עדן.

פרצוף תשע הדמויות

יש כמה גרסאות שונות מי התשעה – כאשר

בכולן מדובר בתשעה, לא שמונה ולא עשרה –

אבל זו הדעה הכי מקובלת^{לב}. אם יש לנו תשע

ניסן תשע"ט).

כט תהלים צה, ז.

ל ראה **לב לדעת** עמ' פב.

לא ראה שער הפסוקים פרשת ויצא סימן ל.

לב המקור העיקרי הוא במסכת דרך ארץ זוטא סוף פ"א.

בגרסה הראשונה שם מופיע עוד מלך גוי שלא הוזכר

בפנים – חירם מלך צור – ובסוף המנין כתוב "יש אומרים

אף רבי יהושע בן לוי". כתוב שם בצד שיש מקומות שכתוב

בהם שמוציאים את חירם מלך צור ומכניסים במקומו את

רבי^ל כדי שהמספר ישאר תשע. בחירם יש לכאורה פסוק

מפורש, "בגן עדן האלהים ישב שם" (יחזקאל לא, ט), אבל

מכל התנאים,
כולל תנאים הכי
גדולים, דווקא רבי
יהושע בן לוי נכנס
חי לגן עדן

כניסה חי לגן עדן היינו מעבר לנצח, טעימת חיים נצחיים כאשר זוכים לנצחון על מלאך המות ("דידן נצח"), "ובלע המות לנצח"

יִדְוֹת מוֹת^מ שֶׁל "אִיֵּהי בִּהוּד" מוֹפִיעָה אֲצֵלָה בְּכִרְיִתִּת רֵאשׁוֹ שֶׁל שֶׁבַע בֵּן בְּכָרִי וְהִשְׁלַכְתּוּ בַעַד הַחֹמָה^מ, אֲכֵן הִיא עֲצֻמָּה לֹא מֵתָה – בִּהוּדִיה דְקְדוּשָׁה שֶׁלָּהּ, אֲמוֹנָתָה הַשְּׁלֵמָה, הִיא נִצְלָה מִ"הוּדִי נִהַפֵּךְ עָלַי לְמִשְׁחִית"^{מח} וְהִתְגַּבְּרָה עַל "רְגִלְיָה יִדְוֹת מוֹת").

את החכם־האמורא – רבי יהושע בן לוי, ששמו כשם רבי יהושע "חכימא דיהודאי"^{מט} – נשייך לחכמה. ולסיכום:

כתר	חכמה
משיח	רבי יהושע בן לוי
בינה	
בתיא	
גבורה	חסד
עבד מלך הכושי	אליעזר עבד אברהם
תפארת	
יעבץ	
הוד	נצח
שרח בת אשר	[יעבץ]
יסוד	
חנוך	
מלכות	
אליהו הנביא	

רמזי התשעה – סוד מרדכי

אם נעשה את הגימטריא של הקבוצה הזו, לפי השמות הפרטיים בלבד – **חנוך אליהו משיח (עד כאן יט פעמים הוי') אליעזר עבד־**

מו משלי ה, ה.
מז כנ"ל הערה כג.
מח דניאל י, ח.
מט בכורות ח, ב.

אם את העבד הראשון, אליעזר, שמנו בחסד, מתאים שהעבד השני כאן, עבד מלך הכושי, יהיה בספירת הגבורה. הוא הציל את ירמיהו הנביא, נביא החורבן. כשנרצה לחשב גימטריאות של השמות עצמם, ללא הכינויים, נצטרך לדעת האם שמו הוא "עבד" – עבדו של "מלך הכושי" – או ששמו "עבד מלך" והמלה "הכושי" מתארת אותו ולא את המלך (וממילא יתפרש שגם הוא צדיק גמור, כפי שדורשים חז"ל את התיאור "הכושי" על צדקיהו).

עבדים הם לשון 'עבודה', ועיקר ה'עבודה שבלב' שייך ליראה (שהיא 'ראשית העבודה ועיקר ושרשה'^מ) ולאהבה ("לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^{מא}), לעבד מלך הכושי ולאליעזר עבד אברהם.

זכות התורה של יעבץ שייכת לתפארת, מקום התורה. אם ישנם שני 'מתחרים' על השם יעבץ^{מב} אפשר לשים אחד בתפארת ואחד בנצח שהרי "איהו בנצח"^{מג}. אכן, בפנימיות, אין בפרצוף דמות השייכת לנצח משום שהנצח הוא ענינו הכללי של הפרצוף כולו – כניסה חי לגן עדן היינו מעבר לנצח, טעימת חיים נצחיים כאשר זוכים לנצחון על מלאך המות ("דידן נצח"), "ובלע המות לנצח"!

את שתי הנשים מתאים למקם בקו שמאל: בתיא, שתפקדה כאם משה ש"זכה לבינה"^{מד}, שייכת לספירת הבינה־האמא. "בינה עד הוד אתפשטת"^{מה} – לשם מתאימה סרח בת אשר, בשורתה ליעקב וסיפורי חייה (וגם תכונת "רגליה

מ תניא פמ"א.

מא זהר ח"ג רסז, א.

מב כנ"ל הערה לב.

מג ע"ח שער הכללים פ"א; של"ו פ"ח.

מד ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).

מה ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד;

ע"ח שכ"ט פ"ח.

יכול להיות מעורה בחיים, לקרב את היהודי הכי פשוט ולהביא אותו לתורה, לאמונה ולהנהגה של חיים יהודיים.

הרבי היה נוהג לומר זאת בפורים, והיה מאד ברור שהוא הכי מזדהה – מכל הדמויות בעם ישראל – עם מרדכי היהודי. והנה, **מרדכי**, בהשגחה פרטית, הוא הערך הממוצע של תשעת אלה.

עוד דבר שהיה מדהים בשבילי, ששלשת הראשונים, הצפויים, חנוך-אליהו-משיח – אם כותבים את המשיח כמנחם, כדברי חז"ל ש"מנחם שמו"²⁷⁴, לפי הפסוק על "צמח" – הממוצע של **חנוך-אליהו-מנחם** גם הוא 274, **מרדכי**, הממוצע של כולם.

274 שוה עוד דברים: יעקב אבינו נשא שתי אחיות – היה לפני מתן תורה²⁷⁵ – ואף שהן שתי דמויות שונות, לאה ורחל, שהן הממד הנסתר (עלמא דאתכסיא) והממד הגלוי (עלמא דאתגליא)²⁷⁶, הן מתחברות יחד, וגם החיבור של **לאה-רחל** עולה 274. יש עוד זוג דמויות שהן הלעומת-זה של 274, עליהן נקרא בפרשת השבוע הבא – **בלק-בלעם**²⁷⁷ (שהם גם אותיות **בבל-עמלק**, כנודע). לבלעם היה את כח הדיבור, כוחו בפיו²⁷⁸, והוא הלעומת-זה של משה רבינו – כך אומרים חז"ל²⁷⁹. עם ישראל בכלל כוחו בפיו²⁸⁰, והעיקר הוא אצל המנהיג של עם ישראל, משה רבינו – שהלעומת-זה שלו הוא בלעם²⁸¹. המלך שהביא אותו כדי לקלל את עם ישראל, חס ושלום, הוא **בלק** – וביחד גם הם שוים 274. **בלק-בלעם** הם 274, **רחל-לאה** הן 274, **מרדכי** הוא 274 וכעת ראינו שגם השלישייה **חנוך-אליהו-מנחם** שוה 274.

מלך יעבץ בתיה שרח יהושע – הערך הממוצע של כל התשעה הוא 274. סיכוי נמוך, של 1:9, לכך שהמספר יתחלק ב-9 – אבל הוא מתחלק ב-9: 9 פעמים 274. המספר הזה הוא גם דמות מאד חשובה בתנ"ך – **מרדכי**.

למה מדגישים זאת? הרבי – שהיום הוא היום שלו, וכל הדרוש על אלה שנשארו בחיים, שנכנסו בחיים לגן עדן, הוא לכבודו – הכי הזדהה עם מרדכי, מכל הדמויות בתנ"ך, אפילו במובן מסוים יותר ממה רבינו. דווקא על מרדכי, שהיה בגלות, כתוב "מרדכי בדורו כמשה בדורו"²⁸², ויש בו את הגוון והטעם המיוחד של "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"²⁸³. הוא יהודי גאה שמאמין במאה אחוז, באלף אחוז, במליון אחוז, במסורת של העם היהודי.

כאשר הרבי הקודם בא לאמריקה הוא אמר – אקסיומה מפורסמת שלו – ש'אמריקה אינה שונה'. יהודים שבאו לאמריקה כמה עשרות שנים קודם טענו ש'אמריקה שונה', 'אתה לא יכול להיות באמריקה יהודי כמו בוילנה. וילנה ואמריקה הן שני עולמות'. הדבר הראשון שאדמו"ר הרי"צ אמר בתוקף הוא ש'אמריקה אינה שונה'²⁸⁴, אמריקה היא אותו דבר כמו וילנה וורשה וכל מרכזי התרבות היהודית בגלות אירופה, המולדת הישנה.

הרבי קידם זאת – הוא נכנס להווי של אמריקה, ולהווי של כל העולם, כי הוא שלח שליחים לכל העולם. הוא הראה שאפשר להיות חסיד, לנהוג כמו חסיד, לשוב בתשובה להנהגה של חסיד, שלא מוותר על אף מנהג ישראל. אתה

אתה יכול להיות מעורה בחיים, לקרב את היהודי הכי פשוט ולהביא אותו לתורה, לאמונה ולהנהגה של חיים יהודיים

נג סנהדרין צח, ב.

נד וראה גם רמב"ן בראשית כו, ה.

נה זהר ח"א קנב, א; קנח, א; ח"ב כט, ב.

נו ראה בני יששכר מאמרי חדש אדר מאמר ה אות טו.

נד רש"י במדבר כב, ד.

נח במדבר רבה כ, ד.

נט תנחומא בשלח ט.

ס במדבר רבה יד, יט.

נ ראה אסתר רבה ו, ב.

נא אסתר ג, ב.

נב פתגם אדמו"ר הרי"צ מט' אדר ת"ש. ראה סה"ש

תש"ו עמ' 53, וש"נ.

היידן). באותה תקופה היו גם פילוסופים גדולים, כאלו שלא היו מאז אריסטו והרנסנס. בין הפילוסופים הגדולים של הזמנים המודרניים הכי גדול הוא קאנט. התופעות הללו, של מוזיקאים ופילוסופים גדולים, הן

אחוריים. כאשר הקב"ה מגלה גילוי גדול יש לכך שני צדדים – נשמות של פנים, פנימיות, ונשמות של אחור, של חיצוניות¹⁰. הנשמות הללו יכולות להיות מאד גדולות, משוכללות, אבל הן נקראות אחור מכיון שהקשר לה' אינו במודע שלהן. האור הגדול של הבעל שם טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן, בא לידי ביטוי גם במוזיקה – עבור כל מי שמכיר נגינה חסידית. לפני 50 שנה, ויותר, דברנו על כך שצד האחור של הנגינה החסידית הוא המוזיקה הקלאסית, ובראשה בטהובן. באותו אופן, צד האחור של המחשבה, הפילוסופיה, של חסידות חב"ד – הופיע אצל הגרמנים, שאחר כך נהיו ימח"שם. עיקר האחור של החסידות הוא הפילוסופיה של קאנט.

זה היה הנושא בנפלאות בשבוע שעבר¹¹, וזהו הנושא השבוע, ואני מקווה שיהיה הנושא גם בשבוע הבא.

הכניסה לגן עדן בחיים: sublime

בתנ"ך המילה הכי מסתורית, הכי קבלית, היא חשמל. עליה מבוססת גם כל המחשבה העמוקה של הבעל שם טוב – חש"מ-מל-מל¹². המלה חשמל מבטאת שתיקה ודיבור, הסתרה

חידוש מופלא, על פי ההקבלה למוזיקה, שהבעש"ט הוא הכי שכלי – ואכמ"ל).

סו אב-טיפוס של זוג נשמות שאחת היא נשמה של פנים ואחת היא נשמה של אחור הוא נשמות אברהם ולוט (ראה שער הפסוקים לך לך), ורואים עד כמה אברהם דאג ללוט – לקח אותו אתו כאשר עלה לארץ ומסר את נפשו להצילו (היינו שנשמת הפנים דואגת לגיור נשמת האחור) – ובסופו של דבר משיח יוצא מהרכב שניהם יחד.

סז גליון קרח – משיעור מוצאי ח"י סיון השתא.

סח כש"ט (קה"ת) אות כח.

בשבועיים

האחרונים דברנו על קאנט – אנחנו צריכים לגייר חכמות חיצוניות, דמויות מבחוח

ב. חווית הנשגב והאמונה (המשך) בירור קאנט

כשאנחנו מתבוננים על היום הזה, ג' תמוז, מה המשמעות של כניסה לגן עדן בחיים? כשחז"ל אומרים שיש קטגוריה של אנשים

שנכנסו לגן עדן בחיים, הם גם אומרים שיש קטגוריה של 13 אנשים שלא טעמו טעם מיתה – חלק מקבילים וחלק לא¹³ – ומכאן רואים שאין זהות בין לא לטעום טעם מיתה לבין להכנס לגן עדן בחיים¹⁴.

פנים ואחור של גילוי אלקי

בשבועיים האחרונים דברנו על קאנט. אנחנו קוראים לכך גיור – אנחנו צריכים לגייר חכמות חיצוניות, דמויות מבחוח¹⁵. בנפלאות של השבוע – שכדאי לכל אחד לקרוא, מי שלא יודע עברית זו הדרך ללמוד עברית... – המאמר היסודי הוא על 'חוק האסתטיקה'¹⁶. כמו שמוסבר שם, העבודות היסודיות של קאנט בפילוסופיה עסקו במטפיזיקה, אסתטיקה ואתיקה.

באותו זמן שהחסידות התגלתה – על ידי הבעל שם טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן – בגרמניה היו שלשה מוזיקאים שאולי אפשר לומר שהם הכי גדולים. הכי גדול הוא בטהובן, אבל לפניו יש גם את באך ומוצרט¹⁷ (וגם

סא יל"ש יחזקאל שם: "שלשה עשר הם שלא טעמו טעם מיתה אלו הם, חנוך, ואליעזר עבד אברהם, ומתושלח, וחרים מלך צור, ועבד מלך הכוש, ובתיה בת פרעה, וסרח בת אשר, ושלשה בני קרח, ואליהו ז"ל, ומשיח, ור' יהושע בן לוי".

סב ויש להעיר שישנו גם "טעם מיתה" שהוא "טוב טעם" הכי נעים בעולם – מיתת נשיקה (סוד "שקני מנשיקות פיהו" על ידי "אדם כי ימות באהל", "באהלה של תורה" – "טעם מיתה" של יחוד נשיקין, יחוד או"א עילאין המוליד נשמות חדשות, חידושי אמת של רזין דרזין דאורייתא).

סג וראה באורך Wisdom (בעיקר פרקים 7-8) איחוד התורה והמדע פרק 5 (עמ' 156 ואילך).

סד משיעור שבת קרח השתא.

סה ויש לומר שבאך, מוצרט ובטהובן מכוונים – באחור – כנגד הבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן (ויצא מכך

בדיוק הדרך בה הוא מסביר זאת, שאסתטיקה היא התענוג הפנימי של הנשמה. הוא קורא לה 'תכלית ללא תכלית' – זו רק חוויה טהורה של נשגבות.

האם בקבלה וחסידות יש משהו מעל למדרגה הזו? כן! במזרח ובמערב אין – אצלם זו המדרגה הכי גבוהה בנשמה, הנירוואנה (במזרח) או ה-sublime במערב. באמת, לפי הקבלה^{טז}, אפילו למדרגה הפנימית של הכתר יש מקבילה בקליפת נגה, אבל למדרגה העליונה של הכתר אין מקבילה – היא נמצאת רק בקדושה. הראש העליון של הכתר הוא כח האמונה. אמונה היא מקור הכח הפנימי של היהודי למסור את נפשו על קידוש השם או על התורה – מסירות נפש. לרבי עקיבא היתה מסירות נפש – הוא לא נכנס לגן עדן חי. מאיפה באה מסירות נפש? מרדל"א, מהראש הלא נודע.

אנחנו אומרים כעת משהו מאד חשוב: ישנם שלשה ראשים בכתר, שכנגד אמונה-תענוג-רצון (מלמעלה למטה). הראש התחתון מקביל לכח הרצון. בשיעור שבנפלאות השבוע אנחנו מסבירים שכנגד הראש הזה נמצאת האתיקה. יש מוסר אנושי, כמו אצל קאנט, אבל יש גם בקדושה את האתיקה של התורה, כמו פרקי אבות^{טז}. מעליו, כנגד הראש של התענוג, יש את העקרון האסתטי – ה'תכלית ללא תכלית', בלשון קאנט. אבל מעל הכל יש את האמונה הטהורה, הראש השלישי. שוב, האמצע הוא התענוג, חווית sublime היא תענוג, גם נירוואנה היא תענוג. כניסה בחיים לגן עדן היא גם תענוג. מתחת התענוג יש רצון ומעליו יש אמונה, מהאמונה באה מסירות נפש.

שלש מדרגות של אי-נסוף

אמונה היא דבר שהוא לגמרי בלתי נתפס, מנוגד לאינטליגנציה – לא שכל אלא אמונה.

וגילוי, ב-זמנית^{טז}. במרכבה שראה יחזקאל, החלק הכי עמוק בתנ"ך לפי חז"ל, מופיעה המלה הסודית הזו – שלא מובנת לגמרי – שלש פעמים^{טז}.

אם אשאל מה המלה הסודית של הפילוסופיה, בעיקר בפילוסופיה הקאנטיאנית, התשובה תהיה sublime. כמובן, המלה המקורית היתה בגרמנית, אבל היא מתורגמת לאנגלית. זו מילה כל כך סודית שכל המתרגמים לא הצליחו ממש לתרגם אותה. היא מתארת חויה של גדולה אין סופית, חוויה של הנשגב. אפשר לומר שהתרגום הכי טוב הוא 'נעם' – לפי הביטוי "לחזות בנעם הוי"^{טז}, המבטא את הנעימות-התענוג מתחושת הנשגב (ולקמן נשתמש בביטוי זה). הביטוי sublime מופיע ביחס ליפי, לאסתטיקה. מה החויה הכי גדולה במזרח? נירוואנה. קאנט מקביל בין החוויות הללו.

כעת נאמר שכניסה בחיים לגן עדן היא לחוות "נעם הוי" ולהשאר בחוויה הזו. יש תשעה שנכנסו לגן עדן בחיים – בלי לטעום טעם מיתה – כאשר אצל כולם יש סבה לכך, כמו שהזכרנו. לדוגמה, סרח בת אשר בשרה ליעקב אבינו ש"עוד יוסף חי"^{טז}. בזכות המעשה שלה היא חוותה חויה של "נעם הוי" ונשארה שם – נכנסה לגן עדן בחיים.

הראש העליון שבכתר – מסירות נפש

בשיעור שמודפס בנפלאות השבוע מוסבר בקיצור שחוק האסתטיקה מקביל לראש השני של הכתר, שנקרא עתיק יומין – תענוג. זו

טז הספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות מה. ע יחזקאל א, ד ויכז; ח, ב. עא תהלים כז, ד. עב בראשית מה, כו. פירוש בעלי התוספות שם.

ג ראה ע"ח שמ"ח פ"ג. עד וראה אג"ק כ"ק מוהרי"צ ח"י עמ' פו.

הביטוי sublime מופיע ביחס ליפי, לאסתטיקה. מה החויה הכי גדולה במזרח? נירוואנה. קאנט מקביל בין החוויות הללו

כל המדע המודרני, שהוא המדע מאז הרנסנס, הוא מדע כמותי. יש התנגדות מוחלטת לקטגוריות של איכות

אין סוף. הרצון הוא יחסית אין סוף כמותי. הממד הפנימי יותר, התענוג, הוא יחסית אין סוף איכותי.

מה לגבי הראש העליון שבכתה, האמונה שמביאה עד למסירות נפש? זהו סוג של פרדוקס אמתי ומוחלט, שהוא בלי-גבול וגבול בו זמנית. כתוב בקבלה^ט שה' עצמו הוא לא רק בלתי-מוגבל, כי אם אתה אומר שהוא רק בלי גבול אתה מצמצם אותו, מחסר ממנו את הגבוליות, ולכן הוא חייב להיות בלי-גבול וגבול בו זמנית. לא רק שהוא 'גם זה וגם זה' בוזמנית – הוא גם 'לא זה ולא זה'^פ. זהו הסוד של רישא דלא ידע (בהיותו 'לא זה ולא זה' באמת) ולא אתידע (בהיותו 'גם זה וגם זה') – זהו כח האמונה בה', ממנה בא לנו כח המסירות נפש.

מה שאמרנו כעת הוא הבנה מאד חשובה של שלש הרמות. כאשר אנחנו עוברים למודע אנחנו מיד מצמצמים לחלוטין את כל המדרגות הללו, ורק מתחילים מנקודה של אור מצומצם ומוגבל – 'ויהי אור'^{פג} (צמצום ביחס ל"יהי אור" – בגימטריא אין סוף – של הכתר)^ג. החכמה היא ברק המבריק על השכל^ג – ברק של אור, אבל אור מוגבל, וממנו משתלשלים כל כוחות המודע של הנשמה.

מהי אמונה? לא יודעים, לא ניתן להגדרה. תענוג הוא כבר נתפס במדה מסוימת ורצון הוא לגמרי נתפס. מה משותף לשלשת הדברים הללו?

המודע של הנפש מתחיל מהחכמה. החכמה היא צמצום, כי מעל המודעות – בעל-מודע שבנפש, בכתר – יש משהו איך-סופי, בלתי מוגבל. המודעות מתחילה מצמצום. החכמה

עצמה נקראת צמצום^ט, היא מגבילה את האור האיך-סופי ורק לוקחת חלק ממנו שאני יכול לחוות ולהפנים לתודעה שלי. אם כן, המשותף לכל שלש הדרגות של הכתר הוא חוויה של אין סוף. ובכל זאת, גם בחוויה של האיך-סוף יש שלש מדרגות שונות (כרמז הידוע^ט ש-כתרא עולה שלש פעמים אור – שלש פעמים אין סוף!):

בפסוק אחד בתהילים כתוב "מה רבו מעשיך הוי"^ט – ריבוי אין סופי. יש פסוק נוסף, בו כתוב "מה גדלו מעשיך הוי"^ט. מה ההבדל בין "מה רבו" ל"מה גדלו"? זו אחת הדוגמאות בה התורה מבחינה בין כמות לאיכות. "מה רבו מעשיך הוי" הוא ביטוי כמותי, ואילו "מה גדלו" הוא ביטוי איכותי. כל המדע המודרני, שהוא המדע מאז הרנסנס, הוא מדע כמותי. יש התנגדות מוחלטת לקטגוריות של איכות. הכמות שייכת לראש התחתון של הכתר.

יש איך-סוף כמותי ויש איך-סוף איכותי. איך-סוף כמותי אני מבין, כמו במתמטיקה. אין סוף איכותי מתבטא בחוויה של "נעם הוי", חווית הנשגב, "מה גדלו מעשיך הוי" – לא ריבוי כמותי אלא גדולה, שמבטאת איכות. כל הכתר הוא אין סוף, אבל יש ממדים שונים של

עה תניא אגה"ת פ"ד. ובריבוי מקומות.
עו עפ"י תקו"ז ע (קכח, א).
עז תהלים קד, כד.

עח שם צב, ו. ראה תו"א וארא נו, ב.

עט עבודת הקדש ח"א פ"ח.

פ לא זה ולא זה גם זה וגם זה עולה יצחק, ח פעמים (ממוצע כל תבה) הוי"!

פא בראשית א, ג.

פב עולה אם כן שיש ארבע מדרגות אור (עד לבינה, שנקראת "חשך") – ג"פ אור של הכתר ואור של החכמה – העולות יחד "צפנת פענח" (בראשית מא, מה), כחו של יוסף הצדיק להביא את האין-סוף של הכתר לחכמה גלויה (היינו לפענח במועד את הצפון בעל-מודע, כפי שמתבטא בכשרונו לפתור חלומות). את הכח הזה מקבל יוסף מסבו יצחק, העולה בגימטריא פענח, שחלק המילוי שלו (היינו מה שצפון בו) עולה צפנת (כתר).

פג תניא, אגה"ק טו.

”נעמות בימינך נצח”

אחרי כל התיקונים זוכים ל”וליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר”^פ, המדרגה של מרדכי, ממוצע כל מי שנכנסו בחיים לגן עדן. זהו דבר גדול להכנס לגן עדן בחיים, אבל יש משהו אפילו גבוה מזה. שנזכה למדרגה העליונה, של אמונה ומסירות נפש, יחד עם המדרגה הזו – אנחנו יכולים לקבל גם את המדרגה הזו, יחד עם המדרגה העליונה של עתיק.

צריך לטעום את נעם העולם הבא גם בעולם הזה, וכך להכנס חי בגן עדן, וגם לעמוד במעמד תמידי של מסירות נפש על פרסום אלקותו יתברך (כדרכו של אברהם אבינו) – לזרוז את

ה”קאתי מר”^פ לכל באי עולם תיכף ומיד, הכל בשמחה ובטוב לבב מרב מכל (על דרך האבות, שטעמו מעין עולם הבא בעולם הזה^פ, כפי שנאמר בהם ”בכל”-”מכל”-”כל”^פ – קצב החיים הנצחיים). עלינו לזכות ל”דין נצח” על ידי טעימת הנצח – ”נעמות [נירוואנה] בימינך נצח”^פ – הכל מיד, ”נאו”, כפי שהרבי רוצה. לחיים לחיים.

כעת נשיר ניגון – הניגון של הרבי. הרבי לימד אותנו עשרה ניגונים שונים, ואחד מהם הוא ”אנעים זמירות”.

פ ה אגרת הקדש של הבעש”ט - ריש כש”ט.

פ ו בבא בתרא יז, א.

פ ז בראשית כד, א. שם כז, לג. שם לג, יא.

פ ח תהלים טז, יא.

פ ד אסתר ח, טו.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ חז”ל מונים תשע נשמות בקטגוריה של ”נכנסו בחיים בגן עדן”: חנוך (יסוד), אליהו (מלכות), משיח (כתר), אליעזר עבד אברהם (חסד), עבד מלך הכושי (גבורה), יעבץ (תפארת), בתיה בת פרעה (בינה), שרח בת אשר (הוד) ורבי יהושע בן לוי (חכמה).
- ◆ ממוצע כל הנשמות שנכנסו בחיים בגן עדן הוא **מרדכי** – הדמות עמה מזדהה הרבי מליובאוויטש.
- ◆ הרבי הריי”צ טען ש”אמריקה אינה שונה” והרבי המחיש כי ניתן להיות יהודי-מנהיג המעורה בהוויות העולם בלי לוותר על קוצו של י בהלכה ובהנהגה חסידית.
- ◆ כניסה בחיים לגן עדן היא נצחון על מלאך המות ומעבר לחיי-נצח.
- ◆ יחד עם גילוי אלקי חדש, על ידי נשמות שבבחינת פנים, יש בעולם גילוי מקביל על ידי נשמות שבבחינת אחר – ועלינו לקרב-לגייד את הגילויים והנשמות שבבחינת אחר.
- ◆ המלה הסודית של הפילוסופיה (של קאנט) היא sublime (המקבילה המערבית ל”נירוואנה” במזרח).
- ◆ כניסה לגן עדן בחיים היינו כניסה לחווית ”נעם הוי” והשארות בתוכה.
- ◆ למעלה מהתענוג (המדרגה הכי גבוהה שקיימת גם בקליפה) נמצאת האמונה היהודית (המדרגה הכי גבוהה בקדושה) – מקור מסירות הנפש.
- ◆ כל הראשים שבכתר הם חוויות אין סוף: אין סוף כמותי (רצון), אין סוף איכותי (תענוג), ויחוד בלי-גבול וגבול (אמונה).
- ◆ עלינו לטעום נצח בעולם הזה ולעמוד בחוויה מתמדת של מסירות נפש על פרסום אלקות.

שיעור

סוד המשיכה בין חתן וכלה

"משכני אחריו נרוצה"

קיצור מהלך השיעור

הכלה אומרת לחתן העליון – "משכני אחריו נרוצה!". חתונה צריכה להתבסס, מעבר לנתונים השכליים, על **משיכת הלב**. מהי המשיכה הזו וכיצד היא באה לידי ביטוי לפני החתונה ובמהלך חיי הנישואין? **פרק א** פותח בהסברת **חמשת חלקי הפסוק** וביטויים בחיי הנישואין על פי מבנה הספירות. המשך הפרק הוא הסבר היחסים הנכונים בין **הנפש האלקית והנפש הבהמית** כשבוחנים את משיכת הלב. **פרק ב** מסביר, על פי המדרש, ש"משכני" יכול לבוא באופן **חיובי** וגם באופן **שלילי** – אך בין כך ובין כך התכלית היא **"אחריו נרוצה"**. תדפיס קצר מתוך תשורה שיצאה לכבוד נישואי נכד הרב שבוע – מזל טוב! (את התשורה המלאה ניתן לבקש בדוא"ל itiel@pnimi.org)

א. משיכת הלב בשתי הנפשות חמשת חלקי הפסוק

הפסוק הרביעי בשיר השירים הוא מלא תוכן ומורכב מחמשה חלקים:

משכני אחריו נרוצה, הביאני המלך חדריו, נגילה ונשמחה בך, נזכירה דרך מין, מישרים אהבוך.

לפי סדר הספירות, חמשת החלקים מקבילים לספירות מכתר עד ראשית המדות:

המשיכה שלמעלה מטעם ודעת והריצה־הרצון ב"משכני אחריו נרוצה" שייכות לכתר. השרש המשותף העל־מודע של בני הזוג מעורר משיכה

הדדית לריצה כדי לגשר על הפערים המודעים ולהתקרב ובהמשך לריצה ביחד ב'מירוץ החיים' אל היעדים המשותפים.

"הביאני המלך חדריו" היינו "חדרי תורה"^א ואף "חדרי חדרים בתורתו"^ב – "אורייתא מחכמה נפקת"^ג ("חדרי חדרים" שבתורה היינו פנימיות החכמה). בין בני הזוג זהו לימוד תורה משותף, בחלק הנגלה שבתורה ("חדרי

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי ח"י סיון ויל' סיון תשפ"ג – יצהריכפ"ח.

א יל"ש שה"ש רמז תתקפב.

ב תנדב"א פ"ו.

ג זח"ב סב, א ועוד.

הבית מיוסד כולו על אוירת אהבה, המתבטאת בגמילות חסד (בין בני הזוג וכלפי חוץ, בבית של הכנסת אורחים ושליחות משפיעת-טוב לעם ישראל ולעולם כולו, הכל בדרך אברהם אבינו, איש החסד), ורחמנות, שהיא יסוד ההזדהות והקשר הטוב בין בני הזוג.^ט

ה"שכינה ביניהם" שבין בני הזוג היא סוד אותיות י"ה, י שבאיש ו"ה שבאשה, הכוללות את ספירות המוחין – כתר (קוצו של י), חכמה (י), בינה (ה), דעת (חיבור ה"י וה"ה, סוד ה"שבילא" של ה"י) – כשמתוכן מתעוררות המדות הטובות שבטבע ישראל.

השיכת הלב

פנית הכלה אל החתן, "משכני", מתייחסת לנושא יסודי בבחירת בן-זוג – משיכת הלב. התשתית לקשר ולהתאמה בין בני זוג היא משיכת הלב – ודאי אצל מי שמתחתן "עם בחירת לבו", אבל גם אצל מי שמשתדל לייסד את הנישואין על התאמה רוחנית-שכלית, להתחתן "עם בת גילו"^{טז}, המשיכה היא הכרחית. כך מסביר הרבי מליובאוויטש^{יז} שמעבר להתאמה השכלית בין בני הזוג – השקפות משותפות, רצון להקים בית על אדני התורה והמצוה, יעדים משותפים בחיים וכיו"ב – הכרחית גם משיכת הלב.

כמובן, המשיכה האמורה כאן, "משכני", איננה 'סחיבה' של בן-זוג – כדוגמת תפיסת ידו ומשיכתו – אלא היכולת לעורר בבן הזוג משיכה פנימית. בנמשל של שיר השירים, בו הפניה "משכני" היא הבקשה שלנו מה', הרי זו בקשה לאתערותא דלעילא שתעורר בנו אתערותא דלתתא^{יח}. גם בין בני זוג, "משכני"

תורה", עליו מבוססות הליכות הבית היהודי (מה שמאפשר לקחת את הקשר הפנימי ולהנכיח אותו גם בחיצוניות), והשעשוע המשותף בלימוד פנימיות התורה ("חדרי חדרים"), המאפשר להכנס יחד גם לחדרי החדרים של הנפש.

"נגילה ונשמחה בך" מכוון כנגד הבינה, שפנימיותה השמחה – "אם הבנים שמחה"^{יט}. השמחה של בני הזוג זו בזה וזה בזו – ושמחת שניהם ב"שכינה ביניהם" (בגימטריא "בך" בחשבון גדול דמנצפ"ך) – היא יסוד הבית היהודי.

"נזכירה דדיך מיין" שייך למח הזכרון – מח הדעת^כ. ככל שנכנסים יחד ל"חדרי חדרים" ומרבים בשמחה המשותפת, "נכנס יין יצא סוד"^{כא} ומתעורר במודע זכרון השרש המשותף (גילוי הכתר בדעת).

"מישרים אהבון" שייך כבר למדות הלב – "מישרים" רומז ל"דרך ישרה... שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם"^{כב}, היושר של ספירת התפארת (עיקר הקו האמצעי במדות),

ו"אהבון" למדת האהבה והחסד, כפשוטו. החסד (שפנימיותו אהבה) והתפארת (שפנימיותה רחמים) הן שתי המדות הטובות העיקריות שבטבע ישראל, "רחמנות וגמילות חסדים"^{כג}. מתוך קשר טוב ועמוק בממד המוחין מתגלות בין בני הזוג, בדרך ממילא, המדות הטובות הטבעיות של עם ישראל (המשקפות בעצם את הכתר העל-מודע, המשיכה הטבעית שלהם). אז

השעשוע

המשותף בלימוד פנימיות התורה מאפשר להכנס יחד גם לחדרי החדרים של הנפש

ט שיחות הר"ן רסד ובכ"ד.

י סוטה יז, א (וברש"י שם ד"ה "שכינה ביניהם").

יא על "בת גילו" ו"בחירת לבו" ראה **מחול הכרמים** ח"א פ"א.

יב ראה אגרות קודש ח"ו אגרת א'תתמג; ח"ח אגרת ו'תתפט. ועוד.

יג ראה לקו"ת ראה לב, א.

ד תהלים קיג, ט.

ה ראה תו"א (למהר"ם פאפירש) בא עה"פ "ולטוטפות בין עיניך".

ו עירובין סה, א.

ז אבות ב, א.

ח תניא פ"א (ועי"ש במפרשים).

שלו, וברגע שהיא מתגלה אין שום דבר שיכול לעמוד בפניה¹¹. ה"משכני" הוא על ידי גילוי האהבה המסותרת, שמקורה גבוה מאד – והיא שייכת ליחידה שבנפש – וברגע שיש גילוי כזה מלמעלה הנפש נמשכת בטבעיות אחרי בוראה. לעומת זאת, האהבה של הנפש הבהמית אינה מופנית באופן טבעי אל ה', וכדי לקיים "נרוצה" – של שתי הנפשות יחד, ועד לשימוש ב"רב תבואות בכח שור"¹² כדי להגביר את הריצה דווקא מכח התלהבות הנפש הבהמית – צריכים 'לשכנע' אותה על ידי התבוננות המולידה אהבה שכלית.

"משכני... נרוצה" – מהנפש הבהמית לנפש האלקית

אכן, לכאורה ניתן לפרש גם הפוך: היחס בין הנפש הבהמית לנפש האלקית הוא יחס שבין צאן לאדם – "ואתם צאני צאן מרעיתי אדם אתם"¹³. טבעו של הצאן לצאת מעצמו ולהמשך אחר הרועה, כפי שדרשו חז"ל על הפסוק דנן – "ויסע כצאן עמו כו"¹⁴ מה הצאן כל מקום שהרועה מנהיגה שם נמשכת כך ישראל כל מקום שהיה משה מסייע הן נמשכין אחריו, שנאמר 'משכני אחרך נרוצה'¹⁵ (ועפ"י המדרש הזה נתפרש בדא"¹⁶ גם הפסוק "משכו וקחו לכם צאן"¹⁷ – "משכו זו הבחינה שתהיו כצאן להיות נמשכים אחריו יתברך בבחינת ביטול לגמרי"). לעומת הנפש הבהמית, שעיקרה לב, עיקרה של הנפש האלקית הוא שכל¹⁸ (עד שלעתים היא נקראת "נפש השכלית"¹⁹), כטבע האדם השכלי

היינו הפניה אל בן הזוג שיצליח לעורר בי משיכה כלפיו – כאשר מכח המשיכה הזו אתגייס כולי לחיי הנישואין המשותפים, ברצון ובהתמסרות, "אחרך נרוצה".

[הצורך במשיכת הלב הוא הדדי, כפשוטו, ואף על פי כן עיקר התפקיד לעורר את המשיכה מוטל על האיש – "דרכו של איש לחזור על אשה"²⁰ – שהרי הוא הקונה את הכלה בקנין הקידושין ועל הלוקח למשוך את החפץ בו הוא זוכה²¹. לאידך, עולה מכאן שהמשיכה בפועל – המתעוררת על ידי ה"משכני" – היא בעיקר בלב הכלה, ה'נמשכת' להקנות לחתן, וממילא יש לתת משקל עיקרי למשיכת הלב שלה²². לכן, על אף ההדדיות, בהמשך הדברים נתייחס בפשטות לחתן כמושך ולכלה כנמשכת, כלשון שיר השירים].

"משכני... נרוצה" – מהנפש האלקית לנפש הבהמית

הדיוק העיקרי בדרושי החסידות²³ בפסוק הוא המעבר מלשון יחיד, "משכני", ללשון רבים, "נרוצה". ההסבר השגור הוא ש"משכני" בלשון יחיד מתייחס לנפש האלקית ו"נרוצה" בלשון רבים מתייחס לשתי הנפשות. הנפש האלקית, הכלה של החתן העליון, פונה אליו ואומרת לו – 'אני מצד עצמי אסורה בכלא של הנפש הבהמית, אבל אם אתה תמשוך אותי קצת אקבל כח כדי לקחת עמי את הנפש הבהמית, ויחד עמה את הגוף ואת חלקי בעולם, וכולנו יחד נרוצה אחרך'.

משיכת הנפש האלקית היא פשוטה יחסית – הרי הנפש האלקית בטבעה אוהבת את ה' ונמשכת אליו, ורק השקיעה שלה בתוך הנפש הבהמית משכיחה זאת ממנה. לכל יהודי יש אהבה מסותרת לה', שהיא מקור מסירות הנפש

יח ראה תניא פ"ט.

יט משלי יד, ד. וראה לקו"ת שה"ש ז, ג (ובכ"ד).

כ יחזקאל לד, לא. וראה גם זהר ח"ג קמז, א (אך ראה לקו"ת ויקרא ג, ד שם נתבאר שהיינו מה ויבן בנה"א עצמה).

כא תהלים עח, נב.

כב שמו"ר כד, ג.

כג אוה"ת שה"ש א עמ' נד.

כד שמות יב, כא.

כה תניא פ"ט; פ"ג.

כו ראה תניא חינוך קטן.

יד קידושין ב, ב.

טו וראה עוד בשיעור ליל שבת לך תשפ"ג.

טז וראה גם שערי אהבה ורצון עמ' רטו.

יז לקו"ת ויקרא ב, ד ואילך (ובכ"ד).

יש כאן לימוד יסודי: המשיכה הראשונה בין חתן וכלה, "משכני", צריכה להיות מצד הנפש האלקית, משיכה רוחנית, ולא משיכה גשמית שבאה מצד הנפש הבהמית. בקשת ה"משכני" של הכלה לחתן היא הרצון שלה למצוא בחתן תכונות רוחניות שילהיבו אותה – הרגשה ש'אדם כזה עוד לא פגשתי', תחושה של הבחור והבחורה שהם 'נדלקים' מיעדים משותפים של שליחות ועבודת ה' (כלומר, שבדיקת ההתאמה בתחומים אלה אינה רק שכלית, אלא שמישית הלב מבוססת עליהם).

על בסיס משיכה כזו יתקיים גם "אחריו" נרוצה" בשתי הנפשות. הנפש האלקית רוצה להשפיע על כל מכלול האישיות, כולל הנפש הבהמית והגוף, ולהביא – באמצעות עבודת השכל – להחלטה של התמסרות מלאה לזולת במשך כל המשך החיים. אם תקיים בי "משכני", בעבודת ה' שלך, אזי "אחריו נרוצה", 'אני כולי שלך'¹⁶ (ואז, כאשר גם הנפש הבהמית מצטרפת, היא מעצימה בכחות התהו שלה את הרצון והריצה מלאי האהבה של בני הזוג).

לאידך, אם האהבה מבוססת על משיכה גופנית-בהמית – אפילו כשזו כולה בהיתר, ואפילו כשאינה רק משיכה תאוותנית אלא היא גם מבוססת על השכל של הנפש הבהמית – יש בכך סכנה גדולה שהאהבה הזו לא תתמיד. קשר נצחי מבוסס דווקא על קשר הנשמות, שבשרשן הן אחת, בעוד שקשר הבנוי על משיכת הנפש הבהמית הוא בגדר "אהבה שהיא תלויה בדבר שאין סופה להתקיים"¹⁷ (וכמבואר בתניא¹⁸ שכל אהבת ישראל אמתית מבוססת על הגברת הנפש האלקית על הגוף והנפש הבהמית, משום שההתאמה האמתית היא מצד הנשמות "שכולן מתאימות ואב אחד לכולנה", וכ"ש וק"ו אצל בני זוג שהם שני חלקי אותה נשמה).

לה כדברי בעל התולדות למורנו הבעש"ט - ראה אור ישראל ח"א עמ' רכה, וש"נ. לו ע"פ אבות פ"ה מט"ז. לז תניא פ"ב.

בעיקרו (כאשר התואר "אדם" מעיד על שלמות השכל¹⁹). על ההימשכות אחרי ה' ללא חשבון נאמר "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"²⁰ ביציאת מצרים, עוד לפני "הביאני המלך חדריו" במתן תורה, המדברת בעיקר אל השכל של הנפש האלקית.

לכן, אפשר לומר שהנפש הבהמית היא זו שפונה לחתן העליון "משכני" – אני בטבעי נמשכת, אנא משוך אותי אליך, במקום שאמשך אחר יצרי הרע' (האהבה הטבעית שייכת לעולם היצירה²¹, עולם מלחמת היצרים, בו הטוב והרע שקולים²², וניתן להמשך לטוב באותה קלות-דעת בה נמשכים לרע, אם רק ה' 'יכריע את הכף' וימשוך את הצאן אליו) – ואז בודאי "אחריו נרוצה", תצטרף לריצה הטבעית שלי גם הנפש האלקית עם אהבתה השכלית (השייכת לעולם הבריאה²³).

הפירוש הראשון, השגור בחסידות, הוא פירוש של העולם הזה, בו הנפש האלקית היא העיקר בהליכה אחרי ה' ועליה לשכנע את הנפש הבהמית באופן לא-טבעי, על ידי התבוננות, להצטרף אליה. הפירוש השני מתאים לעולם הבא, כאשר יתגלה הטבע היהודי²⁴, בו יהודי נמשך אל ה' בטבעו הפשוט גם בלי התבוננות, ויתקיים "כי ברא הוי' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר"²⁵ ו"אשת חיל עטרת בעלה"²⁶ (כאשר יתגלה שרש הבהמה ב"בהמה רבה שלפני האצילות"²⁷).

משיכת חתן וכלה

כאשר חוזרים אל הנמשל של חתן וכלה

כז מו"ב ח"ג פנ"ד.

כח ירמיהו ב, ב.

כט תניא פ"ט.

ל ע"ח שמ"ח פ"ג.

לא חנה אריאל יתרו ל, א (וראה שם שלח טז, א). הטבע היהודי מאמר "המודעות העתידית" ועוד.

לב ירמיהו לא, כא.

לג משלי יב, ד.

לד ראה תניא ספמ"ו; לקו"ת בחקתי ג, ב.

תחושת אחוה

בסיסית - הרגשה
ש'נוצרנו זה לזו
וזו לזה, באופן
הכי טבעי ופשוט
- יכולה להיות
בסיס איתן אליו
ניתן ליצוק את
כל השאיפות
הרוחניות
המשותפות

של "מח שליט על הלב"^{מא} לתקן את מידותיהם ולבנות בית בו גם הנפשות הבהמיות שלהם פועלות בהתאמה.

ואכן, אדמו"ר הצמח-צדק מפרש את סיום הפסוק, "מישרים אהבון", כמדרגה של השתוות - "מישרים" במובן של מישור וישר-איזון - ביחס ל"אהבון", השתוות בין האהבה הטבעית והאהבה השכלית. תחילת הדרך היא "משכני אחרך נרוצה", שמתייחס לשתי האהבות

כשיש ביניהן דירוג מסוים, אך הסיום הוא הגעה למדת ההשתוות בה שתי האהבות הללו נכללות ונבללות עד שלא נמצא ראש וסוף (וממילא גם יש מקום לשני הפירושים ההפוכים ב"משכני אחרך נרוצה", כנ"ל).

יש ממד בו חיי הנישואין מבוססים על "יין המשמח", "יין שדעת זקנים נוחה הימנו"^{מב}, הגורם לישוב הדעת שמאפשר קיום נכון של "והאדם ידע את חוה אשתו"^{מג}. אבל קשר האהבה בין בני זוג מבוסס גם על "יין המשכר", "שתו ושכרו דודים"^{מד}, ו"שיכור העולם דומה עליו כמישור"^{מה} - הוא 'משתחרר' מכל ההגדרות והדירוגים של האהבה, הכל שוה אצלו לטובה, והעיקר הוא שיש אהבה מלאה בין בני הזוג בכל קומות הנפש. כשם שהשכרות הקדושה, דוגמת שכרות פורים, מבלבלת את השכל ומגלה את הטבע היהודי שלמעלה מטעם ודעת, כך ב"שתו ושכרו דודים" מורגש הקשר הטבעי והעצמי של החתן והכלה - "צדיק הוי' צדקות אהב [בשיקול הדעת של הצדיק, אבל

אם בכל זאת רוצים לתת מקום מסוים, גם בעולם הזה, לפירוש העתידי לפיו הנפש האלקית נמשכת אחרי הנפש הבהמית, הוא ישתייך להקדמת הבסיס של אהבת "אחתי"^{לח} - אהבה טבעית ורגועה, כאהבת אח ואחות, לקומות האהבה העליונות יותר, "רעיתי, יונתי, תמתי". משיכה בהמית-גופנית כבסיס הקשר משבשת את שיקול הדעת הנכון והיא גם עתידה להתפוגג, אך תחושת אחוה בסיסית -

הרגשה ש'נוצרנו זה לזו וזו לזה', באופן הכי טבעי ופשוט - יכולה להיות בסיס איתן אליו ניתן ליצוק את כל השאיפות הרוחניות המשותפות.

"מישרים אהבון"

אכן, בסופו של דבר, לא סגי הא בלא הא - האדם נדרש הן לאהבה הטבעית והן לאהבה השכלית, הן לאהבה שמצד הנפש האלקית והן לאהבה שמצד הנפש הבהמית.

מחד, כפי שזכרנו בקיצור, ומוסבר באורך במאמר דלקמן, האהבה של הנפש הבהמית היא בת-חלוף, ואפילו כשהיא אהבה שכלית המבוססת על התבוננות - היא עלולה להתפוגג בזמנים של היסח הדעת מהתבוננות^{לט}. מאידך, לאהבה של הנפש האלקית, אותה מעוררים מושכים מלמעלה בזמנים מסוגלים, לא יהיו קיום והתמדה בלי עבודה של התעוררות אהבה שכלית שתפעל גם על הנפש הבהמית^מ. "אהבה התלויה בדבר", שמתחילה מהתעוררות של הנפש הבהמית, עתידה להבטל, אך גם התעוררות האהבה האלקית בין חתן וכלה לא תתקיים לאורך זמן אם הם לא ישקדו בעבודה מתמדת

מא זחר ח"ג רכד, א; תניא פ"ב.

מב מגילה טז, ב.

מג בראשית ד, א.

מד שה"ש ה, א.

מה ע"פ יומא עה, א.

לח שה"ש ה, ב.

לט תניא סופ"ג.

מ לקו"ת ויקרא ב, ג.

מסכנות-עניות ונטילת בית ראשון ובית שני כמשכון על חטאינו), שמעוררת אותם לתשובה ומשיכה אל ה'.

כל הפירושים הללו מלמדים שלעתים ה' מושך אותנו בטוב ולעתים ה' מושך אותנו ברע, אבל הצד השווה הוא שבכל מה שה' עושה אתנו בחיים – הן בחיי הפרט והן בחיי הכלל – הוא משתדל למשוך אותנו אליו. החתן העליון אומר, כביכול, שאינו יודע מה ימשוך אליו את כלתו – לפעמים הוא מנסה למשוך אותנו בטוב ולפעמים, כשהוא רואה שאין בכך הצלחה, הוא מנסה למשוך אותנו ברע. על שני אופני המשיכה נאמר בדיני הקנינים (בפרט ביחס לבהמה דקה, ה"צאן" בו יש לקיים "משכני", כנ"ל) "כי יצד במשיכה? קורא לה והיא באה או שהכישה במקל ורצתה לפניו".³¹ בחסידות דרשו – על יסוד הפסוק דנן, "משכני אחריך נרוצה" – "כי בענין קנין משיכה הוא ב' אופנים. הא' הכישה במקל והיא תבוא. והב' קוראה לה והיא באה. והנה באופן הראשון בבחי' הכישה במקל הנה כבר לקינו והוצלנו בכובד הגלות המר. אך אנו מצפים להיות הגאולה וישועה באופן השנית בבחינת קוראה לה והיא באה"³². אכן, בסופו של דבר, הכל טוב – הכל מיועד כדי שנתקרב לקב"ה, שנעשה לו נחת רוח בהנהגת "אחריך נרוצה" שלנו.

ורמז: **השראת שכניה סלוק שכניה עולה חסד פעמים הוי' – הכל הוא חסד הוי' – העולה גם כל גווי אהבת ה' המפורטים בתניא קדישא: אהבה בתענוגים, אהבה רבה, אהבת עולם, אהבה טבעית**³³.

נ קידושין כב, ב"ב עה, ב.
נא תפארת שלמה ויחי ד"ה "האספו ואגידה" ועד"ז שם (מועדים) שער התפלה ד"ה "נחית בחסדך".
הקדמת "הכישה במקל" ל"קוראה והיא באה" בדיבור היינו על דרך הכאת הצור על ידי משה כשישראל היו בקטנות בתחלת השנים במדבר והצורך לדבר אל הסלע כשהיו בגדלות בסוף השנים במדבר (וראה באורך מעין גנים ח"ד פרשת חקת).

נב וראה בחלק נוסף של שיעור מוצאי ח"י סיון שנדפס בגליון קרח.

רק] ישר [במדרגת מישרים] יחזו פנימו [באהבה שלמה פנים בפנים]³⁴.

ב. סוגים של משיכה "משכני" בטוב וברע

במאמרי החסידות³⁵ כתוב שבמדרש יש שתי דרשות הפוכות ל"משכני" – "ממה שהשרית שכנתך בתוכנו" ו"על שסלקת שכנתך מתוכנו". השראת השכנה בינינו היא בעצם בנית בית משותף לדוד ולרעהי – החל מהמשכן-המגורים שמעניק החתן לכלתו (בארץ ישראל בכלל) ועד ל"חדר המטות"³⁶ בו הם מתייחדים (בבית המקדש בפרט) – וברור מדוע היא מעוררת אצלנו משיכה לרוץ אחרי ה'. אך מדוע סילוק השכנה מעורר משיכה? דווקא הריחוק מגלה את הרצון האמיתי בקרבה ובקשר, כדברים ששם המדרש בפי עם ישראל בעקבות סילוק השכנה אחרי חטא העגל בהסבר דרשה זו – "אמרו ישראל לפני הקב"ה: רבש"ע, כלום האשה מתקשטת אלא לבעלה!?" (וכהמשך דברי ריב"ל שם "להוטים היו ישראל אחרי שכניה").

כאשר מעינינו במקור הדברים במדרש³⁷ – שבחלק מדרושי אדמו"ר הצמח-צדק מובא ביתר פירוט – רואים שבעצם יש בו יותר דרשות, אלא שהדגש הוא על שתי הדרשות ההפוכות, שבעצם כוללות את הגוונים השונים של דרשות-קירוב, בהן ה"משכני" הוא הנהגת החסד של ה' עם ישראל (דוגמת מתנת ארץ ישראל, השראת השכנה, הנהגה במדת חסד, השראת מדת הדין על השכנים-הרעים ובזית שכני-אויבי ישראל בדורות השונים), שמעוררת בהם אהבה ומשיכה כלפיו, ודרשות-ריחוק, בהן ה"משכני" הוא הנהגת הדין של ה' עם ישראל (דוגמת סילוק השכנה, גירוי השכנים הרעים,

מו תהלים יא, ז.

מז מגן אבות שה"ש ד"ה "משכני" ומקבילותיו באוה"ת.

מח מלכים ב, יא, ב; דה"ב כב, יא.

מט שה"ש רבה א, כד"כ.

"עזר כנגדו"

גם במשל הגשמי של חתן וכלה ניתן לזהות כי הדרך הטובה והרצויה ל"משכני" היא ביטויים של קירוב ואהבה בין בני הזוג. עם זאת, לעתים יש מצב של 'סילוק שכניה' בין בני הזוג, נפילה לקטנות מוחין, כאשר מי מבני הזוג 'עוזב' כביכול את הזוגיות – דבר המתבטא בדבור או במעשה שפוגעים חלילה – אך הפעולה הפנימית

של המעשה מושכת-מכריחה את בן הזוג השני לפעול כדי להחזיר את האור שהסתלק. כך, פעמים רבות דווקא הקושי והריחוק מעוררים משיכה עד שבסופו של דבר מתברר שהיתה זו "ירידה צורך עליה"^{נג} ובעקבות המריבה מגיעים פיוס^{נד} ומשיכה גדולים יותר.

על התעוררות המשיכה לה' דווקא מתוך סילוק השכניה מביא אדמו"ר הצמח-צדק^{נה} את הביטוי "עזר כנגדו"^{נו} ומסביר כי לעתים דווקא הניגוד עוזר יותר משום שהוא מאפשר להגיע לשרש עמוק וגבוה יותר. אכן, ההסבר הפנימי לדרשת חז"ל "זכה" עזר, 'לא זכה' כנגדו^{נז} הוא שכל מעשי ה' הם לטובת האדם, וה"עזר כנגדו" הוא תמיד חיובי – כשהאדם זך, בעל מדות מזוככות, רגיש וקשוב, אזי הוא פוגש את אשתו כ"עזר", וכאשר הוא "לא זכה", מידותיו גסות והוא אטום, הוא פוגש את אשתו "כנגדו", כאשר בהתנגדותה היא מסייעת לו (במודע או שלא במודע) להזדכך^{נח}.

לעתים יש מצב

של 'סילוק שכניה'
בין בני הזוג, נפילה
לקטנות מוחין,
כאשר מי מבני
הזוג 'עוזב' כביכול
את הזוגיות –
דבר המתבטא
בדבור או במעשה
שפוגעים חלילה

ה'מנגנון' הפנימי של המשיכה גם במצב של ריחוק והתנגדות מוסבר בחסידות^{נט} כיחס בין "חותם שוקע" ל"חותם בולט" – כשם ש"חותם בולט" גורם ל"חותם שוקע" בצד שכנגדו, קירוב גדול של צד אחד גורם לפסיביות ואפילו יראה-בושה בצד השני, כך "חותם שוקע" גורם ל"חותם בולט" כנגדו, ריחוק מושך אוטומטית את בן הזוג להתקרב ולמלא את החלל

שנוצר, הריק (וואקום) מושך לתוכו נוכחות. בין שתי התנועות הללו יש 'מחול' קבוע, סוד "אז תשמח בתולה במחול"^{נא} המניע את הקירוב והריחוק בחיי הנישואין^{נב}, תנועת "מטי [השראת שכניה] ולא מטי [סילוק שכניה]"^{נב} ששני צדדיה יוצרים משיכה בין בני הזוג.

יתר על כן, מוסבר^{נא} כי דווקא הקשיים והריחוק חושפים את האהבה המסותרת העמוקה ביותר, אהבה עצמית שמצד החתן והכלה הם עצם אחד בלתי ניתן להפרדה על אף כל הקשיים, ואהבה זו דוחפת למלחמה על שלום הבית, למרות הפערים והחיכוכים, ולהתעוררות של משיכה וריצה הדדיות להתקרב שמגשרות על כל הפערים החיצוניים. על הדינמיקה הזו, שבסופו של דבר כולה אהבה, אומר הפסוק "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני"^{נא} – הימין מחבקת ומקרבת ואילו השמאל המרחיקה זוקפת-מגלה את הראש, שרש הנשמה המשותף.

נג לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. ראה **אמונה ומודעות** מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד; שיעורי כ"כ"א חשון תש"פ (והבאים אחריהם).

נד **פיוס** אותיות **יוסף**, בגימטריא **קנאה** (שהיא 'רוח טהרה', כהכרעת הגמרא סוטה ג, א).

נה אוה"ת שה"ש א עמ' עז.

נו בראשית ב, כ.

נז ע"פ יבמות סג, א.

נח ראה באורך בהקדמת **שכינה ביניהם** פ"א הערה א.

נט ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "שימני כחותם" (מה, א).

ס ירמיה לא, יב. וראה הוספות לכש"ט (קה"ת) נג"ד.

סא ראה **יין משמח** ח"ד ש"ד בתורה "געגועים, נענועים, שעשועים" ובכ"ד.

סב זהר ח"ב רסח, ב ובכ"ד. פרדס רימונים שי"א פ"ו. ע"ח ש"ז.

סג שה"ש ב, ו.

פרקי אבות

פרק ו', משנה ב'

ממדבר מתנה

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי... וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק
בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הָרִי זֶה מִתְעַלֶּה, שְׁנֵאמַר
וּמִמִּתְנָה נִחְלִיאֵל וּמִנִּחְלִיאֵל בְּמוֹת.

רבי יהושע בן לוי דורש את פסוקי שירת
הבאר "בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׁרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעַם
בְּמַחֲקֶק בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָר מִתְנָה. וּמִמִּתְנָה
נִחְלִיאֵל וּמִנִּחְלִיאֵל בְּמוֹת. וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא אֲשֶׁר
בְּשֹׁדָה מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי
הַיַּשִּׁימּוֹן".^א ובגמרא דרשו בהרחבה "אם אדם
משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תורה
ניתנה לו במתנה. וכיון שניתנה לו במתנה, נחלו
אל, שנאמר וממתנה נחליאל. וכיון שנחלו אל,
עולה לגדולה, שנאמר ומנחליאל במוות. ואם
מגיס לבו, הקב"ה משפילו, שנאמר ומבמות
הגיא. ואם חוזר בו, הקב"ה מגביהו, שנאמר 'כָּל
גֵּיא יִנְשֵׂא".

יש כאן חמשה מקומות, תהליך של חמש
'תחנות': "מִדְבָר. מִתְנָה. נִחְלִיאֵל. בְּמוֹת. גֵּיא".
שלושת הראשונים נדרשים לטובה: "מדבר"
היא מדה טובה של ענוה ושפלות. "מתנה" היא
מתן תורה במתנה (ופירש רש"י "תורה נתונה
לו במתנה ולא ישכח"). "נחליאל" הוא מלשון
נחלה-ירושה או נחל (כמו במשנה הקודמת

"נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק").
התחנה הרביעית, "במות", נדרשת לשבח,
"עולה לגדולה", אך גם לגנאי "אם מגיס לבו...".
התחנה החמישית, "גיא", נדרשת לכאורה לגנאי,
"הקב"ה משפילו". אך ודאי "גיא" מתפרש גם
לשבח, לכתחילה, כאשר אדם לא נכשל ולא
הגיס דעתו, ואז הכל מתפרש כשלבים של עליית
הצדיק, מ"מדבר" ועד "גיא" (וברמז: **מדבר**
מתנה נחליאל במות גיא = **וידבר אלהים את**
כל הדברים האלה לאמר, פסוק הכותרת של
עשרת הדברות).

כלומר, לאחר שהלומד תורה עלה לגדולה
אמתית, "במות" – עליו לבוא לתודעה
עמוקה יותר של שפלות, "גיא". ככל שאדם
מגיע למדרגה גבוהה, "במות", כן עליו להשמר
ביותר מנפילה, כדברי הבעל שם טוב על עצמו
שתמיד הוא נמצא כחוט השערה ממצב של

נפילה ל"נוקבא דתהומא רבא" ("גיא").^ב
כך גם מלמד הבעל שם טוב, שלאחר שלמות
התיקון בסדר עבודת ה' של "הכנעה-הבדלה-
המתקה", מגיעים שוב להכנעה. זהו סוד "אל
הארץ אשר אראך" (ארץ כנען, ארץ ההכנעה
לה'), כרמוז בתכלית שירת הבאר "ונשקפה
על פני הישימון" – היינו באר מרים שנגנזה
בימה של טבריה בארץ ישראל (ורמז: ההכנעה
היא בחשש תמידי מליפול ב"גיא" הוא "נוקבא
דתהומא רבא" – **גיא נוקבא דתהומא רבא** =
ארץ ישראל).

ב כמו שמעיד נכדו בעל דגל מחנה אפרים (ליקוטים
שבסוף הספר), שאמר לו הסבא: "דא שווער איך אייך [הנני
נשבע לכם] שיש איש בעולם ששומע תורה מפי קודשא
ברוך הוא ושכינתיה לא מפי מלאך ולא מפי וכו' ואינו מאמין
עצמו שלא ידחה מאת הקדוש ברוך הוא חס ושלום כי בקל
יכול לדחות לנוקבא דתהומא רבה".

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי עמודיה שבעה פרשת חקת.
א במדבר כא, יח כ.

קול שמחה

פרשת בלק

מצוה קלה

והרגה. לפיכך כל שאינו נוטל ידיו לאחר המזון כהורג נפש.

ולכך הזהיר הקב"ה את ישראל אפי' במצוה קלה שנאמר "כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייבם", אפילו דבר מצוה שאתה רואה אותה ריקה וקלה בה חיים ואריכות ימים... כיון שראה בלעם היאך משמרים ישראל המצוות הקלות אמר מי יוכל לקלל את אלו ששומרים מצותיו... התחיל הופך למשלים "וישא משלו ויאמר". זה שאמר הכתוב "מִבְּרַךְ רַעְיָהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּבִקְרֵי הַשְּׂפִיּוֹת קִלְלָהּ תִּחְשָׁב לוֹ". כשבא בלעם לקלל את ישראל עיקם הקב"ה את לשונו והתחיל לברך שנאמר "ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם ויהפך ה'" וגו'. נתן הקב"ה כח בקולו וקולו הלך מסוף העולם ועד סופו כדי שישמעו האומות שהוא מברכן... כתיב להלן "קול גדול ולא יסף" שהיה הולך מסוף העולם ועד סופו, וכאן כתיב מברך רעהו בקול גדול וגו'. שאמר לו לכה איצרך והרג כ"ד אלף מישראל, יש קללה כזו?!

בלעם ראה שישאל שומרים אפילו את המצוות הקלות והבין שלא יוכל לקללם. אז "וישא משלו ויאמר", נשיאה בהרמת קול, כדי שהאומות ישמעו ואולי תבוא מהן עין הרע. משה רבינו ברך את ישראל בנחת, "דברי חכמים בנחת נשמעים", "וזאת הברכה" בצנעא, בלי הרמת קול, כדי שלא תשלוט עין הרע. אבל בלעם הרים את קולו כדי שתשלוט עין הרע. לכן הוא "מברך רעהו בקול גדול בבקר השכים [בלעם שהשכים

במדרש^א: מעשה בשעת הגזירה בחנווני אחד מישראל שהיה מבשל בשר טהור ובשר חזיר ומוכר שלא ירגשו בו שהוא יהודי. וכן היה מנהגו, כל מי שנכנס לחנות שלו ולא נטל ידיו יודע שהוא עובד כוכבים ונותן לפניו בשר חזיר, וכל מי שנטל ידיו ומברך יודע שהוא ישראל ומאכילו בשר טהור. פעם אחת נכנס יהודי לאכול שם ולא נטל ידיו והיה סבור שהוא עובד כוכבים. נתן לפניו בשר חזיר. אכל ולא בירך. בא לעשות עמו חשבון על הפת ועל הבשר. אמר לו יש לי עליך כך וכך מן הבשר שהאכלת שחתיכה עולה עשרה מנה. אמר לו אתמול אכלתי אותה בח' והיום אתה רוצה ליטול ממני עשרה? אמר לו זו שאכלת של חזיר היא. כיון שאמר לו כך עמדו שערוניו, נבהל ונחפז. אמר לו בצנעה יהודי אני ונתת לי בשר חזיר? אמר לו תיפח רוחך שכשראיתי שאכלת בלא נטילת ידים ובלא ברכה הייתי סבור שאתה עובד כוכבים. מיכן שנו חכמים מים ראשונים האכילו בשר חזיר. אחרונים הרגו את הנפש. מעשה באדם אחד שאכל קטנית ולא נטל ידיו וירד לשוק וידיו מטונפות מן הקטנית. ראה אותו חבירו הלך ואמר לאשתו אומר ליך בעליך סימן שאכל עכשיו קטנית שיגרי לו אותה טבעת. נתנה לו. אחר שעה בא בעלה. אמר לה היכן הטבעת אמרה לו בא פלוני בסימנין שלך ונתתיה לו. נתמלא עליה חימה

נערך ע"י יוסף פלאי, מהתוועדות שבת פרשת חקת תשפ"ג.
א במדבר רבה כ, כא.

שונא לישראל כמקדם והקב"ה עיקם לשונו שנאמר ולא אבה לשמוע. כלומר לא רצה הקב"ה לשמוע בקולו גם את הברכות והוא נשאר כאבן דומם בעקימת לשונו. ונתן הקב"ה כח בקולו... וזה מברך רעהו בקול גדול, רעהו דייקא [ישראל שהם רעהו של ה'] ולא היה לבלעם חלק בברכתו ונשאר שונא כמקדם. וזה קללה תחשב לו, והראיה שאמר לכה איעצך.

בברכת בלעם ה' עקם את פיו, ונמצא שהברכות לא היו ממנו בכלל, אלא רק מה'. "ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם", גם את הברכות לא רצה לשמוע מבלעם עצמו (שבכך תהיה זכות לבלעם). כוונתו של בלעם היתה רעה מתחילה ועד סוף, ולכן ה' דן אותו לפי כוונתו כאילו הוא קלל. בפרט לפי הדעה שהרמת הקול היתה מאת ה', נמצא שהרע היה בכוונה בלבד. הנקודה העיקרית היא שהקב"ה מנהיג את העולם לפי שמירת המצוות, אלו ה'סיבות' שדרכן ה' מסובב ומנהיג. אפילו כשאדם עובר על מצוה קלה, כמו מים אחרונים, גורם לאיבוד נפש ח"ו. האדם גורם גם בדבר הקטן, ולכן אחראי לתוצאה, ולעתים כמה שהדבר יותר קטן – העונש יותר חמור (מים אחרונים הזיקו יותר ממים ראשונים). אכן "מרובה מדה טובה" וכל מצוה מביאה חיים ואריכות ימים, "כי לא דבר רק הוא מכם". המדרש רומז ללשון נופל על לשון: "קללה" לשון קל, מצוה קלה מתקנת הכל ועברה קלה פוגמת הכל, ולשון קול, "מברך רעהו בקול גדול... קללה תחשב לו". ומסיימים בברכה, "המקיים מצוה קלה המעשה עצמה סיבה לחסד ולכל טוב".

בבקר] קללה תחשב", כי הכוונה הפנימית היא לקלל. אך בהמשך המדרש מבואר (וכנראה זו דעה חולקת) שהרמת הקול היתה בסייעתא דשמיא, ובכל זאת כוונת בלעם היתה לרעה, כמו שהתבטא בעצה הרעה שנתן בסוף (והוכיח סופו על תחילתו), והרי העצה ניתנה על ידי הברכה: הקב"ה אוהב אותם מפני שהם מקפידים על העריות ואם תפגע בזה תחול הקללה (כפי שבאמת היה).

הנהגה בסיבת המצוות

ומפרש בקול שמחה: התורה והמצוות ושמירת מצותיו בהם מנהיג הקב"ה את עולמו אם לחסד אם לדין מן סיבת כל הסיבות יסובו סיבות על ידי מעשה העבירה עונש ודין אפילו עבר על קלה שבקלות כמעשה שעבר על מים אחרונים ונהרג נפש. כן הוא המקיים מצוה קלה המעשה עצמה סיבה לחסד ולכל טוב ושיפלו שונאיו לפניו, כי כן נטע המלך המשפט והנהגת עולמים בשמירת התורה והמצוות הן קלות והן חמורות הן בעצמם המשפט והפועל אם כך ואם כך. ובלעם ראה את כל זאת בהם בישראל שהם שומרי הקלות ועל ידי זה הנהגת העולם על ידם נגמר ופחד מלקללם כיון שה' אלהיו עמו, כלומר שמשפט הנהגתו יתברך על ידיהם כנ"ל. והנה משפט האמת גזר על בלעם, הגם שיהפוך השי"ת את הקללה לברכה, אולם הואיל שהוא רוצה לקללם לא יהיה לו שום שלימות וטובה על ידי הברכות שיצאו דרך פיו. גם אם היה נהפך להיות אוהב לישראל היה זה טובה גדולה לו שהברכות החזירוהו למוטב. ומשפט האמת היה שישאר

מלכות ישראל

תיקון המדינה

בס"ד ז' תמוז תשפ"ג

מכתב גלוי

פורסם בכלי התקשורת, בחתימת עשרות רבנים

אל ראשי המדינה ומערכת הבטחון

בימים אלו, כאשר אנו נמצאים במאבק דמים קשה מול האויב הערבי בארצנו, אנו פונים אליכם מלב אוהב וכואב:

תפקידכם להגן על עם ישראל בארצו ולהלחם באויבי ישראל. הקב"ה נתן בידכם את המשימה הזו ואת הכוחות לעשותה כראוי אם רק תרצו.

אנו עומדים מול אוכלוסיה שלמה התומכת בטרור, במוצהר ובגלוי. לא מדובר ב"מפגע בודד" אלא בשליח של ציבור הרואה בו גיבור ו"קדוש". כדי לעצור את הטרור הלאומני, יש לנקוט בענישה קולקטיבית כלפי חממות הטרור והפשע, מדיניות אקטיבית במטרה לגדוע את התקווה של האויב.

לצערנו הרב, תושבי היישובים ביהודה שומרון, כמו רבים אחרים ברחבי הארץ, מהגנג עד הגליל – רואים מול עיניהם וחשים על בשרם את אזלת יד השלטון, חוסר משילות והפקרות בטחונית, מול הפורעים הפוגעים ברכוש ובנפש.

מצב ההפקרות יוצר חלל-ריק (וואקום) הדוחף ומאלץ את האזרחים לפעול בעצמם, בפעולות הגנה ותגמול. הדרך היחידה למנוע פעולות של אזרחים היא חזרה של כוחות הבטחון לפעול כראוי, בכל הכוח הנדרש, למיגור הטרור ולהבאת בטחון בעזרת ה'.

לצערנו, עוצמת המשילות מופנית כעת מול ציבור יהודי אכפתי, במעצרים, בשימוש בכוח, ואף בענישה קולקטיבית, כמו המצור הצבאי המביש על הישוב עטרת במוצאי השבת האחרונה. כך צריך לפעול מול האויב האמיתי! מצור וסגר על כפרי מרצחים ערביים ייצרו 'סיר לחץ' הגובה מחיר כבד ומביא להרתעה אמיתית. מול הדרושה "לאכופ את החוק והסדר על המתנחלים" יש לומר בבירור כי במצב החירום הנוכחי כוחות הבטחון צריכים לעסוק במלחמה מול האויב ואינם פנויים למשימות שיטור מול יהודים.

אנו מחזקים את ידי המת'ישיבים בכל רחבי הארץ, והעומדים בחזית מול התקפות הטרור הערבי.

אנו דורשים מראשי מערכת הבטחון להבחין בין אוהב לאויב, להפנות את כל המאמץ להכניע את

המחבלים ותומכיהם כדי להביא בטחון לעם ישראל בארץ ישראל.

יתן ה' את אויבינו נגפים לפנינו, "הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום".

הרב יצחק גינזבורג

הסיפור החסידי

הרבי הריי"צ | "הוא היה בוגד!"

כ"ק אדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסון, הרבי הקודם מליובאוויטש, נולד לאביו כ"ק אדמו"ר רבי שלום דובער ביי"ב תמוז תר"מ. בגיל שמונה החל לשמוע מאביו מאמרי חסידות ועניינים השייכים לרבי, בגיל אחת עשרה החל להניח תפילין, ובגיל חמש עשרה מינהו אביו למזכירו בעסקנות ציבורית. בגיל שבע עשרה נישא לרעייתו הרבנית נחמה דינה והתמנה למנהל ישיבת תומכי תמימים שיסד אז אביו. בשנת תרע"ג השתתף בוועד הרבנים שסייע להגנה ב"משפט בייליס". בשנת תר"פ נפטר הרש"ב, זמן קצר לאחר פרוץ המהפכה הקומוניסטית. הרבי הריי"צ מונה לממלא מקומו, והחל בפעולות נמרצות למען היהדות ברוסיה. בעקבות פעילותו נאסר הרבי בט"ו בסיוון תרפ"ז על ידי הג.פ.א.ו. ודינו נגזר למוות ללא משפט. לאחר לחצים בינלאומיים הומר עונש המוות, והוא נשלח לגלות בקוסטרומה בג' בתמוז. הלחץ הבינלאומי נמשך, ובתאריך י"ב בתמוז שוחרר הרבי לביתו. בפועל התבצע השחרור למחרת, בי"ג בתמוז, ומאז מצויינים הימים י"ב-י"ג בתמוז כ'חג הגאולה' של הרבי הריי"צ. לאחר שחרורו עבר לוורשה, באב תרפ"ט ביקר בארץ למשך כשבועיים, ולאחר מכן יצא למסע בן כשנה בארצות הברית. בב' טבת ת"ש חולץ מוורשה הכבושה, והגיע לארה"ב בח' אדר ב'. תקופה קצרה לאחר מכן רכש את בנין 770 בשדרות איסטון פארקוויי שבברוקלין – שם התגורר בשנותיו האחרונות – והפכו למרכז חב"ד העולמי. הסתלק בשבת פרשת בא, י' בשבט תש"י, ואת מקומו בנשיאות חב"ד ירש חתנו, כ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל שניאורסון.

בנוסעים למסיבה זו. החשובים ביותר ישבו במחלקה ראשונה, בחדרים מפוארים לאדם או שנים, ובאחד מהם ישב אחד מגדולי הגנרלים של המדינה יחד עם יצחק שניאורסון, הרב מטעם של צ'ערניגוב. באחת מתחנות הרכבת הסתכל שניאורסון החוצה וראה שלרכבת רוצה לעלות אברך צעיר עם זקן צהוב. הוא לא הכיר אותו אישית, אבל מיד הכיר (כנראה בעקבות הזקן הצהוב) שהוא בן למשפחת שניאורסון. זה היה הרבי הריי"צ, שעדיין היה אברך צעיר.

הרב שניאורסון קרא לו לעלות, וכבד אותו כקרוב משפחה שישב יחד איתו בקרון. ישבו שניהם, מולם ישב הגנרל הגוי, וכמנהג הגנרלים ברוסיה היה שתוי כל צרכו. אחרי כמה דקות מכניסת האברך עם הזקן הצהוב, התמלא הגנרל

לפני המהפכה ברוסיה התמנה בן למשפחת שניאורסון לרב מטעם השלטונות בצ'ערניגוב. שמו היה הרב יצחק שניאורסון, נכדו של הרבי מרעצ'יצ'א, הבן השני של המהרי"ל, כמובן, כ"רב מטעם" לא היה חסיד של ממש אף שהיה נין של אדמו"ר הצמח-צדק.

באחת השנים, כשעדיין שלט ברוסיה הצאר ניקולאי, עשו חגיגה ממלכתית למלאת שלש מאות שנה לבית רומנוב (בית הצארים, היחוס הממלכתי). למסיבה הזו הזמינו את כל המיזומי בממלכה, את הגנרלים הכי גדולים של הצבא, וגם מבחר קטן של אנשי דת בכירים. רכבת שנסעה מליטא למוסקבה, היתה כולה מלאה

המילה המתאימה בדיוק לאותו גנרל ולהנחות היסוד שלו. בעולם הצבאי הרוסי, יש דבר אחד שחמוד יותר מכל – בגידה. כאשר ישנו בוגד, יהיה זה השר החשוב ביותר, הצאר עצמו ואפילו "האלוקים" שלהם, מות יומת ללא שום אפשרות לחנינה.

מכך ניתן ללמוד, כי כאשר מתעמתים עם תפיסת עולם מסוימת נדרש למצוא את המילה המתאימה ביותר, זו שאיננה יכולה להתכחש לה. כמובן, יש בכך סיכון: המילה הלא נכונה רק תרגיז יותר את העומד מולך, ותיתן לו תחמושת כדי לפגוע בך בחזרה. זהו משחק של "רולטה רוסית" שהרבי הריי"צ משחק בו ללא מורא. לענות כך בזריזות ובקור רוח שכזה, במובן מסוים זהו "מופת" של רבי. אך בשונה ממופתים אחרים, זהו מופת שאנו יכולים – וממילא מוטל עלינו – ללמוד וליישם. אין זה דבר פשוט, והמילה אותה מצא הרבי הריי"צ לא תעזור לנו כלל באקלים ההשקפתי שאנו ניצבים מולו: שהרי במקום שבו כולם בוגדים בכולם, המילה בוגד נעשית לחסרת משמעות. אך אף על פי כן, אפילו כעת ישנן מילים המחייבות את המתנגד לקדושה להשתתק ולחשוב, ואולי גם לשנות את דרכו מן הקצה אל הקצה. ההתעצמות עם דמותו של הרבי הריי"צ, תוכל לכוון אותנו בדרך להשפעה כזו על כל עם ישראל.

זעם. בכעסו, צעק הגנרל על האברך – "למה הרגתם את אותו האישי?" מספר הסיפור, יצחק שניאורסון, אמר שהוא פחד שהגנרל הולך לעשות מהומה גדולה.

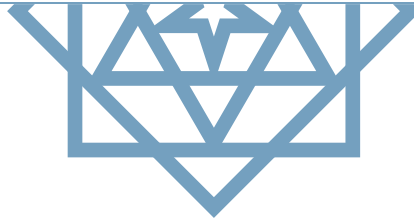
האברך הביט בגנרל בקור רוח מוחלט וענה ברוסית: "הוא היה טרייטר [בוגד] וחייב מיתה!". ברגע שהגנרל שמע את התשובה, מיד השתתק. אותו יצחק שניאורסון כותב שנראה היה כאילו קורה כבדה נפלה לאותו גנרל על הראש...

[ע"פ רשימות דברים, עמ' 919]

פרטים רבים ניתן ללמוד מן הסיפור הזה, אך ראשית מעניין לראות, כיצד דווקא הרבי לעתיד הצעיר עורר את חמתו של הגנרל. מדוע הרב מטעם (שזקנו כנראה היה באותו הגוון...), לא דקר לרגע בעיני השיכור?

נראה שדווקא הרבי, כפי שמתבטא גם בהמשך חייו, מקרין שלא במודע את גאות היחידה והנבדלות היהודית. כפי שרבי אמיתי מסוגל להתפאר במעלתו מתוך בטול עצמי מוחלט, גם פה מקרין הרבי את היהודי הגאה, ומקומם את הגוי – המבחין בעצם במתחרה המאיים עליו.

כמובן, שכאשר מעוררים את חמתן של הקליפות צריך לדעת כיצד להתגבר עליהן. גם בשטח זה, מפגין הרבי הריי"צ מיומנות מפליאה: מבלי להסס לרגע, הוא מוצא את

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

התמודדויות בבית חב"ד

לאחרונה יצא לפגוש יהודי מיוחד, חכם ורגיש, שעברו עליו הרבה דברים בחיים, והרגשתי שקשה לי לדבר על לבו ולשכנע אותו ללכת בדרך התורה והמצוות. איך פונים לאנשים כאלה? בנוסף, לאחרונה – משלל סיבות – הגיעו פחות אנשים לבית חב"ד שלנו. אני מבין שכל יהודי הוא עולם ומלואו, ובכלל ש'לא מגיע לי כלום', ובכל זאת זהו מצב מתסכל. אשמח לעצת הרב.

מענה:

צריך לדבר אתו (ועם כולם) על השגחה פרטית ועל נסים גלויים שקורים לכל אדם בכל יום בחייו. לעורר את ההכרה שיש מישהו (השי"ת) שאוהב אותו

ודואג לו. העיקר הוא התמדה ושקידה, כל יום לצאת ולחפש יהודי (ולא לחכות שהוא יגיע מעצמו) ולדבר אתו על השי"ת ועל תורתנו הקדושה. וכמובן, תמיד, לשמוח ולשמח את כולם. לפי אור השמחה שמאיר בבית חב"ד כך יומשכו יהודים לבוא למקום האור והשמחה. בשו"ט וד"ש חם לכולם!

ברכה למסיימות קורס הדרכת כלות

מתוך הדור בטהרת המשפחה תזכנה ל"עז והדר" ושתהיה "תורת חסד על לשונה", ללמוד (ולהפנים בחיי היום-יום) על מנת ללמד ולהפיץ את האור כי טוב כעצם השמים לטהר.

ברכה ליום הולדת ארבעים ואחת

ברכה ל... ליום ההולדת, שמזלו יזרח באור גדול, המתחיל פרק מב בתהלים, שם כתוב: "יומם יצוה הוי' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי".

כל היום ("יומם – יומא דאזיל עם כולוהו יומיך") צריך להקדיש לחסד ובלילה צריך לשיר עם הילדים, ניגונים חסידיים, ושירה זו היא בעצם תפלה לאל חיי – שירה = תפלה. גם לימוד תורה שייך ללילה, עיקר הזמן של לימוד תורה כנודע ("לא נברא לילה כו'") הנקראת שירה ("כתבו לכם את השירה הזאת גו'"), ומצוה גדולה לעשות מהתורה תפלה (היינו יחוד זו"נ וד"ל).

כא פביט און פיליקה

מדת הדיון. כן נסללת הדרך לקללה, וזו הייתה דרכו של בלעם הרשע.

דראות פיליקה צינים

האם נתן להסתדר בחיים רק עם עין אחת? נראה שכן. אחרי הכל, המראה הנשקף כאשר אנו עוצמים עין אחת ומשתמשים רק בשנייה זהה לכאורה למראה הנשקף משתי העינים יחד. מה בכל זאת עושה לראיה שלנו האפשרות לראות בשתייהן?

שאלה דומה לזו שאל פעם הרבי הקודם, הרבי הר"י"צ, שהשבת חל יום גאולתו ושהמאסר הבולשביקי. הוא הפנה אותה בעודו ילד אל אביו, הרבי הר"ש"ב: "למה יש לנו אף אחד ופה אחד, ואלו עינים יש לנו זוג?". וכך ענה לו אביו: "כדי שגדע פיצד להביט בצורה נכונה. את עין שמאל, המצטיינת בבקרת נוקבת, נשמר לעצמנו ונפנה אותה פנימה, לתוכנו, כדי שנוכל לתקן את דרכנו ולחזר בתשובה. את עין ימין נפנה החוצה, אל הזולת, כדי

"עין רעה" היא אחת התכונות המבדילות בין תלמידינו של בלעם הרשע לתלמידי אברהם אבינו. חז"ל מצינים שה' יתברך עשה עמנו במדבר צדקה וחסד גדולים. באותם ימים בהם פעל בלעם בשליחות בלק במטרה לקלל את עם ישראל, פעל ה' יתברך בדרך בדיוק הפוכה – הוא לא כעס עלינו. אני מניח שאפשר היה לחפש ולמצא על מה. סך הכל רב האנשים אינם צדיקים גמורים ויש להם מה לתקן, אבל ה' בחר שלא להביט בחסרונות ולא לכעס. זו הסבה שבלעם נכשל במשימתו.

מהי אותה עין רעה?

עין רעה היא הדגשה של החסרונות שיש בזולת, בחבר. יכול להיות שאם הייתי מתעלם מאותו החסרון של השני, החסרון היה חולף, הולך לו ונשכח מהלב. אבל ברגע שאני מסמן ומדגיש אותו, הופך החסרון למשהו רציני וגדול וזו פעולה שמעוררת את לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

על אהבה

זו הסבה שפדי להיות תלמיד אמתית של אברהם אבינו לא די להסתפק בעין טובה כלפי הזולת, אלא עלי לאחוז בעוד שתי מדות חשובות – "רוח נמוכה" ו"נפש שפלה". לא רק שהשני טוב, אלא להכיר בכך שהשני טוב ממני, שאני נמוך ושפל ביחס אליו.

האם זוהי מלאכה קלה? בהחלט לא. מה לעשות? לפעמים אני מתבונן בחבר ולא מצליח לראות את מעלותיו. לדגמא: לי מאוד מפריע לראות ילד שסתם כך מתעלל בחתול. זו התנהגות שממש מרעימה אותי ואני ממש לא מבין איך אפשר להתנהג כך. איך אוכל להביט בו בעין טובה?

מילא, נניח שאני יכול להסביר לעצמי שהבחור לא כל כך אשם. אנסה ללמד עליו זכות: "אולי לא נתנו לו חנוך טוב?", "אולי לא הדרוכו אותו כמו שצריך?". אבל בשביל "נפש שפלה" אני צריך להוסיף עוד דבר – להרגיש שהוא יותר טוב ממני, שאני נמוך ושפל לעמתי. כיצד אפשר לעמוד מולו ולהרגיש שאני גרוע ממנו? איך נתן לי שם את התכונה "נפש שפלה" ביחס אליו? הרי למעשה בפעל אני נדחה מכזו התנהגות!

על אהבה

מסביר אדמו"ר הזקן: "אל תדון את

לחפש ולמצא בו תמיד רק את הדברים הטובים שלו".

מוכנים לנסוי קצר? אתם מזמנים! פסו באמצעות פף היד את אחת העינים, הביטו סביבכם באמצעות עין אחת בלבד ונסו לאמד את המרחקים ביניכם לבין הפריטים שאתם רואים. נסו גם לקבע מה רחוק יותר, מה פחות ובכמה גדול המרחק ביניהם. אני מניח שמיד תבחינו בקשי שבמשימה. מדוע? כי מראה העין האחת הוא שטוח, כמו ציור על דף. פעילותן המתאמת של שתי העינים יחד מעניקה לנו את היכולת להבחין בעמק. הראיה באמצעות עין אחת מעניקה לנו רק דמיון של עמק, אך למעשה זהו 'תרגום' שהמוח שלנו יודע לעבד. הוא מסתמך על זכרון הראיה הקבועה והרגילה של שתי העינים.

מה מלמד אותי הנסוי הזה על התשובה שנתן הרבי הרש"ב? שגם עין טובה וגם בקרת עצמית הן תכונות מעלות, כל אחת בפני עצמה, אבל העמק שלהן יתגלה רק כאשר נצליח לאחוז בשתייהן יחד. ככל שאתמלא בהסתכלות בעין אוהבת על החבר, כך אעשה רגיש יותר לדברים הדורשים ממני תקון ושפור. ככל שלא אותר לעצמי ואתעקש להשתנות ולהשתפר, כך אוכל להתמלא הערכה אמתית לזולת ולהבחין במעלותיו.

היית נהג כן בחיים. אבל תחשב רגע: כמה מאמץ צריך אותו ילד להפעיל כדי להתגבר על יצרו ולא לנהג כן? האם אתה יכול לומר בבטחה שאם בפניך היו עומדים נסיונות אחרים שלך הם קשים – היית עומד בהם? היית מפעיל את אותם המאמצים?

ואם קשה לנו לחשב כן, בואו נזכר בנאמר על משה רבינו: "והאיש משה ענו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה".

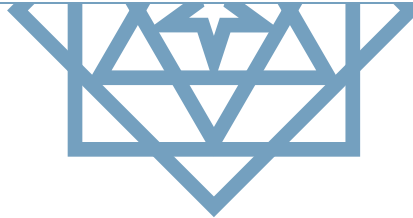
שנזכה להביט בעין טובה ולהיות מתלמידיו של אברהם אבינו!

שבת שלום ומברך!

5'

חברך עד שתגיע למקומו". מדוע? בגלל 'מקומו'. המקום הרוחני של אותו אדם שונה משלך. אין אדם דומה לחברו. כל אחד גדל בסביבה שונה, להורים אחרים, ומקבל חנוך והרגלים שונים. יותר מזה: לכל אדם תכונות נפש שונות וממילא האתגרים העומדים בפניו שונים. לזגמא, יש אנשים שנוטים להתגזז בקלות מפל דבר ולעמתם יש כאלו שאפלו טרקטור לא מזיז להם... יתכן מאוד שמה שבעיניך נדמה כדבר קל ופשוט יהיה אצל השני אתגר רציני ביותר.

אז נכון, המעשה המכער שעושה אותו ילד ממש דוחה אותך. אתה לא

”משכני אחריו נרוצה”

מבקשת הכלה מהדוד העליון. הנפש, בטבעה, רוצה להמשך אל ה' – אך היא כלואה בתוך הגוף ותאוותיו ובתוך טרדות העולם הזה. אמנם, די במשיכה קלה מלמעלה כדי 'להדליק' בנפש את כל כיסופיה ומשיכתה אל ה' ולתת לה כח גם לגרור אחריה את הנפש הבהמית, את הגוף וגם העולם שסביבה לריצה משותפת אל ה'. במובן מסוים, דווקא הנפש הבהמית, שרגילה לרוץ אחרי משיכותיה – ללא בקורת שכלית־אנושית – פתוחה יותר לריצה אחרי ה', אם רק תקבל את הסיוע להמשך אחרי מה שטוב באמת.

משיכת הלב הזו, של כנסת ישראל אל ה' יתברך, צריכה לעמוד גם בבסיס חיי הנישואין. כדי להתחתן לא מספיק לקבל החלטה מושכלת – הלב חייב לומר גם הוא את דברו. אם מבססים את חיי הנישואין על משיכת־לב קדושה, התלהבות מיעדים רוחניים משותפים ומנקודות־אור באופיו של בן הזוג, ניתן לגייס את כל מכלול האישיות ולהתמסר לבנין בית בו כל הנפשות מרגישות בנח ובשמחה.

בשיעור בגליון השבוע מראה הרב גינזבורג, כדרכו, כיצד הסודות העמוקים של החסידות באים לידי ביטוי בחיי היום־היום וכיצד במשל האהבה של איש ואשה ניתן לממש את הנמשל העליון של שיר השירים ואף ליטול ממנו 'עצות טובות לחיים טובים'. כל זה לצד שיעור מיוחד, עם 'ריח גן עדן', הממשיך את בירור־גיור הפילוסופיה של קאנט (בו עסקו גם שני הגליונות הקודמים).

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

